T a r t u R i i k l i k Ü l i k o o l

Üldise ajaloo kateeder

SAKSA DEMOKRAATLIKU VABARIIGI EDUSAMMUD SOTSIALISMI ÜLESEHITAMISE TEEL

D i p l o m i t ö ö

NURK , Helju
ajal.-osak.V kurs.

T a r t u 1957

S i s s e j u h a t u s

Pärast Teist Maailmasõda väljus sotsialism ühe maa raamidest ja muutus ülemaailmseks süsteemiks. See kõigutamatu fakt moodustab, nagu märkis Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongress, meie ajastu peamise joone ja omab ülemaailmset ajaloolist tähtsust. Ajalooliselt lühikese ajaga on kapitalismi piirkond märksa kitsenenud, kuna sotsialismi piirkond on laienenud. Praegu kuulub riikidele, kus valitsevad uued sotsialistlikud suhted, 1/4 kogu maakera territooriumist ja nendes elab üle 35% elanikkonnast, kelle arvele langeb ligi 30% maailma tööstustoodangust.[1] Sotsialism on kujunenud üha kasvavaks ja tugevnevaks ülemaailmseks süsteemiks, kusjuures kapitalism on osutunud võimetuks seda maailma ajaloolist protsessi takistama.

Üheaegselt eksisteerivad ülemaailmsed süsteemid - sotsialism ja kapitalism - arenevad eri seaduste järgi ja vastupidises suunas, kusjuures järjest selgemaks muutub sotsialismi vaieldamatu üleolek kapitalismist.

---

1 "Rahva Hääl", nr.79(4046), 3.IV 1956.

Koos Nõukogude Liidu ja rea Aasia ning Euroopa rahvademokraatiamaadega kuulub sotsialismimaade sõbralikku perre SDV. Sotsialismi ehitamine Saksa Demokraatlikus Vabariigis toimub rahvamajanduse võimsa tõusu olukorras. Walter Ulbricht ~~oma~~ Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei III konverentsil peetud kõnes märkis, et üleminek kapitalismilt sotsialismile SDV-s toimub soodsates tingimustes, kuna Nõukogude Liidus sotsialism on juba ülesehitatud ja edukalt lahendatakse kommunismi ülesehitamise küsimusi.[1]

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks on näidata sotsialismi ülesehitamise edusamme Saksa Demokraatlikus Vabariigis. See teema on väga aktuaalne, sest SDV edusammud sotsialismi ülesehitamisel liidavad teda üha kindlamalt sotsialismi leeri maadega. Kõik sotsialismimaad on aga ühiselt huvitatud rahu säilitamisest ja kindlustamisest, sotsialismi täieliku võidu saavutamisest. Saksa Demokraatliku Vabariigi tugevnemine on tähtsaks panuseks Saksamaa taasühendamisel demokraatlikel alustel. SDV on saksa rahva rahuarmastavate jõudude kants.

Diplomitöö kirjutamisel on kasutatud allikmaterjalina SDV konstitutsiooni ja mitmeid seadusi ja määrusi,

---

1 Der zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April,1956.

mis omavad suurt tähtsust demokraatliku korra kindlustamisel ja Saksamaa ühendamise saavutamisel.[1]

SDV rahvamajanduse edusammude valgustamisel on kasutatud Gertsovitši tööd,"Majanduse areng Saksa Demokraatlikus Vabariigis", mis annab hea ülevaate sõjajärgse Ida-Saksamaa rahvamajanduse arengu kohta.[2] Kasutatud on veel Kotovi "Agraarsuhted ja maareform Saksamaal" ja mitmeid rahvamajandust käsitlevaid teoseid.[3] Viimasena nimetatud töö on väga põhjalik uurimus ja annab sügava analüüsi agraarsuhete ja maareformi läbiviimise kohta.

Kultuuri ja rahva heaolu küsimuste käsitlemisel sain suurt abi raamatust "Saksa Demokraatlik Vabariik", kus on rohkesti head faktilist materjali.[4] Diplomitöö kirjutamisel kasutasin ka perioodilist ajakirjandust, peamiselt ajalehti "Neues Deutschland" ja "Rahva Hääl", kus on avaldatud väärtuslikke dokumente SDV rahvamajanduse plaanipärase arengu ja võitluse kohta ühtse, demokraatliku ja rahuarmastava Saksamaa eest.

---

1) Конституция и законодательные акты Германской Демократической Республики, Москва, 1953.

2) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в Германской Демократической Республике, М.,1954.

3) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, М., 1956.

4) Германская Демократическая Республика, 250 вопросов и ответов, М., 1954.

I ptk.

SOTSIALISMI ALUSTE LOOMINE SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS

Kaasaegsete rahvusvaheliste suhete üheks tähtsaks küsimuseks on saksa küsimus, mille demokraatlik lahendamine nähti ette Jalta ja Potsdami konverentside otsustega. Jalta konverentsist osavõtjad, Nõukogude Liidu, Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa esindajad, märkisid oma otsustes, et "meie kindlaks eesmärgiks on saksa militarismi ja natsismi purustamine ning tagatise loomine, et Saksamaa kunagi enam ei saa rahu rikkuda kogu maailmas...." [1] Potsdami konverents, mis toimus 17.juulist 2.augustini 1945.a., kinnitas Jalta konverentsi otsuseid. Potsdami konverentsil määrati kindlaks enam-vähem üksikasjaliselt poliitika põhijooned Saksamaa suhtes. Potsdami konverents uuesti kinnitas, et saksa militarism ja fašism hävitatakse juurteni ning võetakse vajalikud abinõud selleks, et Saksamaa mitte kunagi ei ähvarda oma naab-

---

1) Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны, М., 1947, Т.III, lk.102-103.

reid ega rahu kogu maailmas. Potsdami konverentsil otsustati: Saksamaa täielikult desarmeerida ja demilitariseerida, likvideerida kogu saksa tööstus, mida võiks kasutada sõjalisel otstarbel või kehtestada kontroll tema üle; fašistlikud parteid hävitada, saksa poliitiline elu rekonstrueerida demokraatlikel alustel ja Saksamaa muuta rahuarmastavaks riigiks; fašistlike seaduste muutmine, sõjaroimarite areteerimine ja kohtu alla andmine; demokraatlike ideede sisseviimine haridusse, kohtu süsteemi reorganiseerimine demokraatlikel põhimõtetel, kohaliku omavalitsuse loomine jne.[1]

1945.a. septembris ühines nende otsustega ka Prantsusmaa.

Saksamaa, peale lüüasaamist Teises Maailmasõjas, okupeeriti ~~okupeeriti~~ nelja riigi - Nõukogude Liidu, Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa väge-de poolt. Saksamaa jagati nelja okupatsioonitsooni, kuni temaga rahulepingu sõlmimiseni. Vastavalt nelja sektorisse jagati ka Berliin. Potsdami kokkuleppes määrati kindlaks okupatsiooni eesmärgid, milliseid pidi juhtima nelja riigi esindajaist koosnev Kontroll-nõukogu - kõrgeim võimuorgan Saksamaal. Igas okupatsioonitsoonis loodi sõjaline administratsioon, mille

---

1) Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны, T.III, lk. 340-342.

kohustuseks oli Potsdami otsuste elluviimine.

Ida-Saksamaal ja vastavas Berliini sektoris, kus valitses Nõukogude sõjaline administratsioon, kaotati hitlerlik partei, tema filiaalid ja organisatsioonid. Nõukogude sõjaline administratsioon lubas vabalt tegutseda kõigil demokraatlikel parteidel ja ühiskondlikel organisatsioonidel. Demokraatlikele parteidele anti laiad õigused koosolekute pidamiseks, ajalehtede, lendlehtede ja raamatute väljaandmiseks.

1945.a. tulid põranda alt välja kommunistlik partei, sotsiaal-demokraatlik partei, kristlik-demokraatlik ja liberaal-demokraatlik partei; tekkisid vabad saksa ametiühingud, vaba noorte organisatsioon ja teised demokraatlikud ühiskondlikud organisatsioonid. 1948.a. tekkis veel kaks poliitilist parteid - natsionaal-demokraatlik ja talupoegade demokraatlik partei.

Juhtivat osa rahuarmastava demokraatliku Saksamaa ülesehitamisel omas töölisklass ja tema kommunistlik partei. 1946.a. sotsiaal-demokraatlik partei ja kommunistlik partei Ida-Saksamaal ühinesid. Tekkis Saksamaa Sotsialistlik Ühtsuspartei.[1] SSÜP loomine tegi lõpu töölisklassi ajaloolisele jagunemisele Saksamaal.

---

1) SSÜP - Saksamaa Sotsialistlik Ühtsuspartei.

Ida-Saksamaal võeti vastutusele ja karistati fašistlikud sõjaroimarid ja nende käsilased. Nende tehased ja ettevõtted konfiskeeriti. Likvideeriti kartellid, trustid ja teised monopolid. Konfiskeeritud ettevõtete saatuse otsustas rahvas ise. 1946.a. juunis selles küsimuses viidi läbi hääletamine. Enamus sakslasi hääletas sõjaroimarite ettevõtete konfiskeerimise ja rahva valdusse andmise poolt. Võõrandatud ettevõtted lakkasid olemast kapitalistide omandiks ja neid võib õigusega nimetada rahva ettevõteteks.

1945.-46.a. Nõukogude okupatsioonitsoonis viidi läbi agraarreform, mille tulemusel junkrute-mõisnike klass oli likvideeritud. Kohalike omavalitsusorganite otsuse järgi konfiskeeriti kõik mõisad, mis omasid üli 100 ha maad ja jagati talupoegadele. Nii said maad koos perekonna liikmetega umbes 2 miljoni inimest.[1]

Suurt tähtsust omab seadus rahvahariduse demokratiseerimisest. Selle seadusega moodustati ühtne haridussüsteem. Fašistlikul Saksamaal kõrgem haridus oli peaaegu kättesaamatu töörahva lastele. 1950.a. aga tööliste ja talupoegade lapsed moodustasid 34% üliõpilaste arvust.[2] Koolidest eemaldati fašistlikud õpetajad,

---

1) Г.М. Бесчалов, Борьба немецкого народа за единую демократическую Германию, М., 1950, lk.26.

2) А. Кирсанов, Борьба за единую, независимую, демократическую, миролюбивую Германию,/ М.,/,1951, lk.14.

fašistlikud õpikud kõrvaldati käibelt. Noorte kasvatamine SDV toimub demokraatlike ideede vaimus.

Demokraatlikud ümberkorraldused Ida-Saksamaal kõikidel elualadel, mis viidi läbi aastail pärast Saksamaa kapituleerimist, rajasid vundamendi uuele, demokraatlikule korrale. Suured edusammud Ida-Saksamaal said võimalikuks tänu Nõukogude Liidu rahulikule välispoliitikale, mille eesmärgiks on kiire rahulepingu sõlmimine Saksamaaga, kõigi okupatsioonivägede väljaviimine Saksamaalt ja ühtse, rahuarmastava ja demokraatliku Saksamaa loomine.

Potsdami kokkuleppes oli ette nähtud, et "okupatsioomi perioodil tuleb Saksamaad vaadata kui ühtset majanduslikku tervikut."[1] Seda otsust rikkusid aga Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa. Nad ajasid Saksamaa lõhestamist tugevdavat poliitikat, Lääne-Saksamaa revanšistliku armee taastamise poliitikat, eesotsas hitlerlike kindralitega, fašismi taastamise poliitikat. Selline poliitika väljendus eredalt Bonni valitsuse, Saksa Föderatiivse Vabariigi, loomises 20. septembril 1949.a., eesotsas revanšist Adenaueriga.

Ühiskondlik ja majanduslik elu Lääne-Saksamaal kulgeb reaktsiooni ja militarismi tingimustes, demo-

---

1) Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны, T.III, lk. 344.

kraatlike ja patriootlike jõudude tagakiusamise tingimustes. Lääne-Saksamaa elanikkond on ilma jäetud elementaarsetest demokraatlikest õigustest. Lääne-Saksamaal kasvab tööpuudus, sellega seoses nälg ja vaesus.

Vastuseks marionetliku "Bonni riigi" loomisele Lääne-Saksamaal oli Saksa Demokraatliku Vabariigi moodustamine Ida-Saksamaal. SDV moodustamine tunnistab saksa rahva kindlameelsust mitte lasta muuta Saksamaad militarismi ja agressiooni uueks koldeks.

5.oktoobril 1949.a. Berliinis toimus Saksa Rahvanõukogu ja antifašistliku demokraatliku bloki ühine istung, kus ühehäälselt võeti vastu otsus Saksa Demokraatliku Vabariigi moodustamisest.[1] 7.oktoobril 1949.a. sai suureks pidupäevaks saksa rahva ajaloos. Sel päeval Rahvanõukogu 400 deputaati võtsid vastu SSÜP peasekretäri Wilhelm Piecki poolt esitatud Rahvusrinde Manifesti, korraldasid ümber Rahvanõukogu Ajutiseks rahvakojaks ja kuulutasid välja Saksa Demokraatliku Vabariigi.

Ajutine rahvakoda oma esimesel istungil võttis vastu seaduse SDV konstitutsiooni jõusse astumisest ja seaduse ajutise valitsuse moodustamisest koosseisuga peaminister, tema 3 asetäitjat ja 14 ministrit.[2]

---

1) А. Кирсанов, Борьба за единую... Германию, lk.45.

2) Sealsamas.

SDV konstitutsioon on kõigist seni eksisteerinud Saksamaa konstitutsioonidest demokraatlikum. SDV konstitutsioon töötati välja Rahvanõukogu poolt laiade rahvahulkade aktiivsel osavõtul. Elanikkond arutas läbi projekti, tõi sisse täiendused ja parandused.

SDV konstitutsioon kinnitab, et "kogu riiklik võim lähtub rahvast."[1] Konstitutsioon keelab kartellide, trustide ja sündikaatide, s.o. kapitalistlike monopolide loomise, mis moodustavad imperialismi majanduslik aluse. Konstitutsioon kindlustab õiguse haridusele, tööle, puhkusele, kindlustusele haiguse või vanaduse päevil.

Kõrgemaks riigivõimu organiks SDV-s on Rahvakoda (parlament), kes annab seadusi, valib valitsuse ja kontrollib valitsuse üritusi. Rahvakoja saadikud valitakse neljaks aastaks üldiste, ühetaoliste, otseste valimiste teel salajasel hääletamisel. Õigust valida omavad kõik kodanikud, kes on vähemalt 18 aastat vanad. Iga kodanik, kes on saanud 21 aastat vanaks, võib olla valitud.[2]

SDV koosnes viiest osariigist: Saksi, Saksi-Anhalt, Tüüring, Brandenburg ja Mecklenburg. Igaüks nendest

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.28.

2) Sealsamas, lk. 39.

omas oma konstitutsiooni, oma parlamenti (landtag'i) ja oma valitsust, moodustatud landtagi poolt. [1]

Alates 1952.a. SDV jagatakse 14 ringkonnaks. Ringkond jagatakse rajoonideks. Rajoonlinnadeks ja kogukondadeks.

1945.a. kuni 1949.a., kuni SDV moodustamiseni, valitsemise funktsioone nõukogude okupatsioonitsoonis ja vastavas Berliini sektoris täitis Nõukogude sõjaline administratsioon. Kui moodustati SDV ja Ajutine Rahvakoda viis ellu konstitutsiooni, informeeris koja presiidium Nõukogude sõjalist administratsiooni nendest sündmustest. Nõukogude Liidu valitsuse ülesandel Nõukogude sõjaline administratsioon andis valitsemise funktsioonid üle Ajutisele valitsusele.

1952.a. 23.mail Rahvakoda võttis vastu seaduse valitsusest, mis määrab valitsuse koosseisu peaministri, tema 6 asetäitjat, 18 ministrit, Riikliku plaanikomisjoni esimees ja Riikliku kontrolli komisjoni esimees. [2]

SDV rahuliku arengutee eredaks näitajaks oli Rahvakoja poolt 20.jaanuaril 1950.a. vastu võetud seadus rahvamajanduse plaanist SDV-s a.1950. [3] Noore SDV jaoks oli see esimene plaan, mis haaras kõik rahvamajanduse

---

1) Г.С. Меркуров, Борьба немецкого народа за мир, безопасность Европы, за демократическое мирное воссоединение Германии, М., 1955, lk.8.

2) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.9.

3) Sealsamas, lk. 11.

harud. Toetudes Nõukogude Liidu ja teiste rahvademokraatiamaade omakasupüüdmatule abile , saksa rahvas edukalt täitis ja ületas oma esimese rahvamajanduse plaani.

Suured ülesanded SDV rahvamajanduse edaspidises arengus nägi ette seadus SDV rahvamajanduse arendamise viie aasta plaanist a. 1951 - 55. Plaan nägi ette tootlike jõudude olulist kasvu SVD-s. Olemasolevate laiendamise ja uute tootmisvõimaluste loomise teel metallurgia, masinaehituse ja keemiatööstuses ning kerge- ja toiduainete tööstuse arendamise teel SDV majandus tõuseb uuele tasemele ja tunduvalt paraneb rahva elatustase.

Maal algav talurahva ühinemine tootmiskoopetatiividesse vabatahtlikuse alusel, kutsus ellu SDV valitsuse tähtsa määruse soodustustest põllumajanduslike tootmiskooperatiivide jaoks (27.juulist 1952.a.).[1] 19.detsembril 1952.a. SDV valitsus kinnitas põllumajanduslike tootmiskooperatiivide tüüppõhikirja. Tootmiskooperatiivide arv kasvas kiiresti. Seisuga 1953.a. aprill oli SDV-s juba umbes 4 tuh. põllumajanduslikku tootmiskooperatiivi.[2]

SDV progressiivse arengu ajalooliseks eeltingimuseks oli Nõukogude armee kuulsusrikas võit saksa fašismi üle. Tänu sellele võidule demokraatlikud jõud

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР, lk.12.

2) Sealsamas, lk. 13.

Saksamaal said võimaluse vabalt tegutseda osal saksa territooriumil - viisid läbi ulatuslikke ümberkorraldusi ja lõpuks asusid sotsialismi aluste ülesehitamisele.

Pöördepunktiks Saksamaa arengus oli SDV moodustamine 1949.a. Seejärel, kuidas tugevnes riigi aparaat, tugevnesid ka tema rahvademokraatlikud alused. Uus demokraatlik kord poliitilises valdkonnas võib edukalt areneda aga sel juhul, kui majanduses on loodud uus kord. Muudatustest majanduselus annavad tunnistust eelpoolnimetatud suurettevõtete konfiskeerimine ja rahvaettevõtete moodustamine ning agraarreformi läbiviimine. 1951.a. jõusse astunud esimene viisaastaku plaan veel enam tugevdas tööliste ja talupoegade liitu ja lõi uued eeltingimused üleminekus sotsialismi ehitamisele.

Lähtudes sellest, märkis SSÜP peasekretär Walter Ulbricht (SSÜP peasekretär alates 1950.a. juulist) 1952.a. juulis, partei teisel konverentsil:"Demokraatlik ja majanduslik areng, just nagu töölisklassi ja enamuse töötajate teadvuse kasv, saavutas sellise taseme, et sotsialismi ülesehitamine sai peamiseks ülesandeks. Täites seda ülesannet, SSÜP baseerub marksismi-leninismi teoorial. Ta toetub Nõukogude Liidu sotsialismi ülesehitamise rikkalikele kogemustele. Seejuures

---

1) Международная жизнь , 1955, № 10, lk.16.

arvestab ta aga SDV ajaloolist arengut, tema konkreetseid tingimusi ja Saksamaa arengu iseärasusi.

SDV, nagu teised rahvademokraatiamaad, omab teatud eeliseid sotsialismi ülesehitamisel, võrreldes Nõukogude Liidu olukorraga tema eksisteerimise algperioodil. Need eelised kergendavad tema ülesande täitmist. Need seisnevad:

1) SDV pole ainuke maa, kes loob sotsialismi aluseid;

2) SDV pole esimene maa, kus ehitatakse sotsialismi.[1]

SDV võib kasutada nõukogude rahva hiiglasuurt kogemust sotsialismi ülesehitamisel. Tal tuleb ainult õieti kasutada seda kogemust konkreetsetes Saksamaa tingimustes.

Üheaegselt nende eelistega, mis on iseloomulikud kõigile rahvademokraatiamaadele, on veel rida ajaloolisi ja majanduslikke iseärasusi SDV arengus, mida tuleb arvestada sotsialismi ülesehitamisel. Need on:

1) Saksamaa on lõhestatud kahte ossa. Lõhenemise tulemusel tekkisid majandusse tõsised disproportsioonid.

2) Saksamaa juba ammu oli kõrgeltarenenud tööstusega maa. Juba XX saj. alguses oli Saksamaa tööstus-

---

1) Международная жизнь , 1955, № 10, lk. 16-17.

toodangu poolest teisel kohal, jäädes maha ainult Ameerika Ühendriikidest.

3) Vaatamata sellele, et põllumajandus Saksamaal on mahajäänud tööstusest, võrreldes teiste maadega ta seisab siiski kõrgemal.

4) Saksamaa juba enam kui 80 aastat veab sisse toiduaineid ja tooraineid tööstusele.[1]

Saksa Demokraatlik Vabariik võttes arvesse Saksamaa arengu ajaloolisi ja majanduslikke iseärasusi ning rahvademokraatiamaadele omaseid eeliseid, ehitab edukalt sotsialismi.

---

1) Международная жизнь, 1955, № 10, lk. 17-18.

II ptk.

TÖÖSTUSE ARENG SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS

Enne Teist Maailmasõda omas Saksamaa tööstusliku toodangu poolest teist kohta kapitalistlike riikide hulgas, andes rohkem kui 10% kogu maailma tööstustoodangust. Eriti arenenud olid Saksamaal metallurgiatööstus, keemiatööstus, masinaehitus-, elektrotehnili-ne ja optikatööstus. Saksamaa ida osa (koos Berliiniga), millest 1949.a. moodustati Saksa Demokraatlik Vabariik, andis 1936.a. 33% kogu Saksamaa tööstustoodangust. Tähtsamad tööstusharud Saksamaa ida osas olid täpismehaanika- ja optikatööstus, mis andis 50% ülesaksamaalisest toodangust, elektrotehniline tööstus - 48% ülesaksamaalisest toodangust, tekstiiltööstus - 36%, keraamika- ja klaasitööstus - 37%, metallitoodete tootmine 34% kogu Saksamaa toodangust.[1)]

Saksamaa tööstuslik süda - Ruhri piirkond, jäi aga Inglise okupatsiooni tsooni. See tsoon andis enne Teist Maailmasõda 74% kogu raua ja malmitoodangust Saksamaal, 58% terase ja rauatoodete toodangust.[2)]

---

1) Мельников, Д., Борьба за единую, независимую, демократическую, миролюбивую Германию, lk. 12.

2) Sealsamas, lk. 12.

(M., 1951

Eelpooltoodud arvud näitavad, et Saksamaa tööstuse peamine osa oli koondunud Lääne-Saksamaale. Tööstuse selline paigutus Saksamaa eri osade vahel näitab seda, et Ida-Saksamaal, Saksa Demokraatlikul Vabariigil, tuli ületada suuri raskusi tööstuse normaalseks arenguks. Puudus ju Ida-Saksamaal metallurgia baas. Ida-Saksamaal tekkis vajadus eriti lühikese ajaga luua uus metallurgia baas rahvamajanduse jaoks.

See sai võimalikuks alles pärast seda, kui rekonstrueeriti ja laiendati kõik metallurgia ettevõtted Saksa Demokraatlikus Vabariigis, aga veel tähtsam - ehitati uued metallurgia ettevõtted. Siinjuures tuleb veel ära märkida seda, et SDV on vaene koksi-söe ja rauamaagi poolest. Oma jõududega ta ei oleks jõudnud luua vajalikku metallurgia baasi. Ainult tänu Nõukogude Liidu ja rahvademokraatliku Poola vennalikule abile vabariigis ehitati kaasaegsed metallurgia kombinaadid. Näiteks Stalini nimeline kombinaat Stalinstadtis, uusima tehnikaga varustatud metallurgia tehas Kalbes- ja kõrge tehnikaga varustatud Matias Racoši nimeline koksitehas. Sel teel SDV-l oli võimalik lahendada metalli probleem.

Monopolistlike ühenduste likvideerimine tööstuses, rahamagnaatide ja junkrute valitsemise hävitamine, sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide valduste konfiskeerimine lõi Ida-Saksamaal tegurid, mis

purustasid saksa militarismi ja imperialismi, likvideerisid imperialistliku majandusliku korra ja panid aluse uuele majanduslikule korrale. Monopolistidele kuulusid Saksamaal hiiglasuured varandused. Näiteks 1944.a. monopolistlike koondiste ettevõtted andsid umbes 59% kogu tööstustoodangust Ida-Saksamaal.[1]

Monopolide likvideerimine tähendas tehaste, ettevõtete, kartellide ja trustide konfiskeerimist ja nende andmist rahva kätte. Rahva valdusse läks ligi 3 tuhat tööstusettevõtet, mis kuulusid monopolistidele. Tekkis rahva ettevõtete sektor, mis 1948.a. andis 60% tööstustoodangust, 1950.a. aga juba 73,9%.[2] Rahvaettevõtted muutusid juhtivaks jõuks Ida-Saksamaa majanduselus ja see lõi tingimused tema rahulikuks, plaanikindlaks arenguks.

Kuidas viidi läbi monopolistlike ettevõtete konfiskeerimine Ida-Saksamaal?

Taganedes läände lõhkusid hitlerlikud väeosad vabrikud ja tehased Ida-Saksamaal. Sel vastutusrikkal perioodil võtsid saksa töölised enda juhtimisele vabrikuid ja tehaseid, mille omanikud olid põgenenud, ja ületades suuri raskusi purustatud ettevõtete taas-

---

1) Вопросы строительства единого, демократического, миролюбивого германского государства, стр.70. М., 1951.

2) "За прочный мир, за народную демократию! ",8.июня 1951.

tamisel, hakkasid organiseerima rahuajale vajalikku tööstustoodangut.

Nõukogude sõjaline administratsioon Ida-Saksamaal toetas ja ergutas saksa tööliste initsiatiivi ja ennastsalgavat tööd, andes igakülgset abi majanduse taastamisel ja rahuaja tootmise sisseseadmisel. Saksa töölised esmakordselt tundsid end peremeestena ja hakkasid nõudma sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide ettevõtete täielikku andmist rahva kätte.

Lähtudes Potsdami konverentsi otsustest Nõukogude sõjaline administratsioon Ida-Saksamaal 30. oktoobril 1945.a. andis käsu sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide ettevõtete konfiskeerimisest. Nõukogude sõjaline administratsioon märkis, et konfiskeerimise küsimuse peavad lahendama sakslased ise demokraatlikel alustel.

Sakslaste eneseinitsiatiivist võib tuua järgmine näide. Selleks, et lõplikult otsustada konfiskeeritud omandite saatust, tegi Saksi SSÜP organisatsioon ettepaneku läbiviia üldrahvalik referendum. Saksi SSÜP organisatsiooni initsiatiiv kiideti heaks partei keskvalitsuse pleenumi poolt. Nõukogude sõjaline administratsioon andis omapoolse nõusoleku referendumi läbiviimiseks Saksis. Referendum toimus 30. juunil 1946.a.[1] Osa võttis 94,1% elanikest, kes omasid häälelõigust. Enamus (77,7%) osavõtjaist hääletas

---

1) Вопросы строительства ... германского государства, стр.82.
Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в Герм.Дем. Республ., стр.45.

seaduse sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide ettevõtete konfiskeerimisest ja nende andmisest rahva kätte vastuvõtmise poolt.

Arvestades referendumi tulemusi seadus sõjaroimarite ettevõtete konfiskeerimisest võeti vastu Saksi omavalitsuse poolt. Konfiskeerimisseadus võeti vastu ka ülejäänud neljas Ida-Saksamaa osas.

Konfiskeerimisseaduse ellurakendamine toimus teravas klassivõitluses. Reaktsioonilised elemendid püüdsid igati päästa konfiskeerimisest paljude suurkapitalistide, sõjaroimarite ja natsistide valdusi. Hiljem fikseeriti see seadus Saksa Demokraatliku Vabariigi Konstitutsioonis. Konstitutsiooni 24.artiklis on kirjutatud:" Sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide ettevõtted võõrandatakse ja antakse rahva valdusse."[1)]

Ida-Saksamaal konfiskeeritud ettevõtete hulgas olid: 38 söekaevandust, metallurgiatehast ja teist ettevõtet, mis kuulusid sõjaroimar Flickile; kahe elektrotehnilise konserni - Siemensi ja AEG 59 ettevõtet; 38 gaasikompanii "Kontinentale Gasgesellschaft" ettevõtet; 9 Mannesmani konserni ettevõtet; 11 K. Dirigi tekstiilkonserni vabrikut; kõik

---

1) Конституция и законодательные акты Германской Демократической Республики, стр. 33.

"Deutsche Erdoil" aktsiaühingu ettevõtted ja palju teisi.[1] Nõukogude okupatsiooni-tsoonis konfiskeeriti ka suurima saksa keemiakonserni "Farbenindustrie" kõik tehased.

Kokku Ida-Saksamaal oli konfiskeeritud ja rahva kätte antud 9281 ettevõtet, sealhulgas: Saksis 2297, Brandenburis - 1428, Saksi-Anhaldis - 2064, Mecklenburis - 883, Füüringis - 2609.[2]

Eduka tegevuse tulemusel juba 1948.a. kevadeks lõpetati töö, mis oli seotud ettevõtete konfiskeerimisega ja nende andmisega rahva kätte.

Kodanlik ajakirjandus väitis, et monopolistide valduste konfiskeerimine hakkab takistama majanduse taastamist Ida-Saksamaal. Ainult tegelikkus lükkas ümber monopolistide agentide need valed väited. Sel ajal kui Ida-Saksamaal 1946.a. IV kvartalis tööstustoodang moodustas 52,8% 1936.a. tasemest, ameerika okupatsioonitsoonis ta võrdus 42%-ga; 1947.a. mais tööstustoodang Ida-Saksamaal moodustas 61,9%, ameerika tsoonis - 49%, inglise okupatsioonitsoonis - umbes 33%.[3]

Analüüsides põhjalikke muudatusi majanduse struktuuris näitas SSÜP peasekretär Valter Ulbricht, et SDV-s eksisteerib kolme tüüpi valdusi:

---

1) Вопросы строительства... германского гос., lk.83.
2) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.47
3) Sealsamas.

1) üldrahvalikud, tööstuses moodustavad need rahvaettevõtted,
2) kapitalistlikud, siia kuuluvad ettevõtted, mida valdavad kapitalistid,
3) väikekaubanduslikud, siia kuuluvad käsitöölised, kelle majandis põhinevad isiklikule tööle.

Rahvaettevõtete osa pidevalt kasvab. Seda kasvu tööstustoodangu üldises tõusus näitab järgmine tabel:[1]

	Tööstuslike ettevõt.arv 1948.a.	% üldisest ettevõtete arvust	Toodangu kasv %% kogu tööstl.toodangus		
			1948	1949	1950
Rahva ettevõtted	3 000	8,0	60	68	73,9
Erakap."	37 000	92,0	40	32	26,1

Sõjaroimarite ja aktiivsete natsistide ettevõtete konfiskeerimine ja rahvaettevõtete tunduv kasv andis eaalse võimaluse üleminna rahvamajanduse plaanipärasele arengule Saksa Demokraatlikus Vabariigis.

---

1) Вопросы строительства... германского государства, стр.84.

Ida-Saksamaa majanduslik ja poliitiline areng tõstis esile vajaduse üleminna rahvamajanduse planeerimisele. Sel eesmärgil moodustatigi Saksa majanduskomisjon, mille koosseis ja õigused olid fikseeritud Nõukogude sõjalise administratsiooni käskkirjas 1948.a. 12.veebruarist. Saksa majanduskomisjonile anti arutada SSÜP keskvalitsuse poolt rahvamajanduse taastamise ja arendamise kahe aasta plaani projekt.

Rahvamajanduse taastamise ja arendamise kahe aasta plaan a. 1949 - 1950 omas suurt majanduslikku ja poliitilist tähtsust. Ta näitas kogu saksa rahvale väljapääsu võimaluse majanduslikust laosest. Kahe aasta plaani tähtis ülesanne seisis selles, et tugevdada ja kindlustada rahvasektori valitsevat positsiooni majanduses, näidata rahvasektori eeliseid võrreldes erakapitalistliku sektoriga, plaanimajanduse paremusi võrreldes kapitalistliku süsteemiga.

Kahe aasta plaan nägi ette suurendada tööstustoodangu väljalaset 1950.aastaks võrrelsed 1947.aastaga 35% (see pidi moodustama 81% 1936.a. tasemest)[1].

Suurt tähelepanu pööras kahe aasta plaan raske tööstuse arendamisele. Plaanis nähti ette kiiresti

---

1) Вопросы строительства... германского государства, lk. 97.
Гёрцович,Г,Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 106

arendada kivisöe, metallurgia, energia - ja masinaehitustööstust. 1950.aastaks terasetoodang pidi moodustama 875 tuh. t., malmitoodang 360 tuh.t., pruunsöetoodang 123 milj. t., pruunsöe briketi toodang 32 milj. t., elektrienergia pidi viidama 16,0 miljardile kwt.[1]

Nähti ette palju uusi ehitusi ja olemasolevate võimsuse laiendamist tähtsamates tööstusharudes.

Arvestades tööliisklassi loovat initsiatiivi ja poliitilist aktiivsust, SSÜP tõstis 1950.a. alguses loosungi: "Lõpule viia kahe aasta plaani täitmine SSÜP III kongressiks" (1950.a. juulis). See loosung leidis sooja vastuvõtu SDV töötajate poolt.

Rahuaja majanduse taastamise ja arendamise kahe aasta plaan a. 1949-1950 täideti kõigis rahvamajanduse harudes $1^1/2$ aastaga. Tööstuse kogutoodang ületas sõjaeelse taseme. 1950.a. augustiks ta moodustas 106,8% võrreldes 1936.aastaga.[2]

Tähtsamates tööstusharudes kahe aasta plaan täideti järgmiselt: (%%-des)

energiatööstus	101,3
mäetööstus	100,1
metallurgiatööstus	113,5
masinaehitus ja metalli ümbertöötlev tööstus	118,7

---

1) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, [illegible] lk. 106.

2) Планирование народного хозяйства Германской Демократической Республики, lk. 250. Москва, 1952,

elektrotehniline tööstus	124,7
täpismehaanika ja optika- tööstus	109,0
keemiatööstus	101,9
tekstiiltööstus	109,7
kergetööstus	108,6
toiduainetetööstus	96,8

Kahe aasta plaanis oli ette nähtud saavutada 1950.a. lõpuks 81% tööstustoodangu sõjaeelsest (1936. a.) tasemest. Kuid juba 1950.a. juulis tööstustoodangu kuumaht moodustas 108,9% 1936.a. ühe kuu toodangu-
ga võrreldes.[1] Seega SDV tööstus juba 1950.a. juulis ületas toodangu sõjaeelse taseme. Nii oli saavutatud tööstustoodangu sõjaeelne tase 5 aastaga. Kapitalistlikul Saksamaal kulus aga peale Esimest Maailmasõda 10 aastat, et saavutada sõjaeelne (s.o. 1913.a.) tööstustoodangu tase.

Tööstustoodangu pidevat kasvu SDV näitab järgmine tabel:

(1936.a. = 100)[2]

1946	1947	1948	1949	1950
42,9	54,4	72,1	87,6	110,7

1) Планирование народного хозяйства, лк.251.

2) Герцович.Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, лк.107.

Suurt osa kahe aasta plaani edukal täitmisel etendas tööalane võistlus ja tootmisaktivistide tugev liikumine. 1949.aastal Saksa Demokraatliku Vabariigi moodustamine kutsus esile ennenägematu töötajate töö-~~tajate~~ tööalase ja poliitilise aktiivsuse tõusu.

Tihedad majanduslikud sidemed ja sõbralikud suhted Nõukogude Liidu ja teiste rahvademokraatiamaadega andsid võimaluse täita kahe aasta plaan ilma orjastavate laenude ja imperialistide poolt tuleva majandusliku surveta. Suurt abi andis Nõukogude valitsus. Nõukogude teravilja, rasva, liha saadetised osutasid suurt abi elanikkonna normaalsel varustamisel toidu-ainetega. Nõukogude traktorite, veomasinate, puuvilla ja muud saadetised kergendasid tööstuse taastamist.

1950.a. mais Nõukogude valitsus andis SDV-le 23 ettevõtet, mis reparatsiooni tasumise korras kuulusid Nõukogude Liidu valdusse. Veel enne, 1947.a. jaanuaris, oli Nõukogude valitsus SDV-le üleannud 74 sellist ettevõtet.[1] Ja 1.jaanuariks 1954 anti SDV-le viimased 33 nõukogude ettevõtet Saksamaal.[2]

Kahe aasta plaani täitmise jooksul taastati ja ehitati hulgaliselt uusi ettevõtteid. Näiteks metallurgiatehas Brandenburgis. Selle ehitamist alustati

---

1) Вопросы строительства... германского государства, lk. 95.

2) Адексеев,С., ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk. 89.
(Москва, 1954,)

1949.a. ja SSÜP kongressi avamiseks (1950.a. 20.juulil) andis tehas juba esimese terase sulami.

Kahe aasta plaani ennetähtaegne täitmine ja tööstustoodangu sõjaeelse taseme saavutamine lõid tingimused üleminekuks rahvamajanduse pikemaajalisele planeerimisele.

Saksa sotsialistliku Ühtsuspartei poliitbüroo otsusega 14.veebruarist 1950.a. loodi komisjon SDV Rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani projekti väljatöötamiseks (a.1951-1955). Rahvamajanduse arendamise viie aasta plaan arutati põhjalikult läbi SSÜP III kongressil (juulis 1950.a.) . Viie aasta plaan sai partei majanduslikuks programmiks. Selle programmi peamiseks eesmärgiks on jõudude tugevdamine, kes võitlevad ühtse, demokraatliku ja rahuarmastava Saksamaa eest; majanduse ja kultuuri võimsa tõusu saavutamine ja elanike elutaseme edasine tõstmine.

Viie aasta plaani suured eesmärgid võisid teostuda ainult rahuliku ülesehituse tingimustes. Viie aasta plaan on rahu plaan. Ta teenib rahulikku sotsialistlikku ülesehitust ja tootlike jõudude arendamist rahuaja otstarbeks.

Rahvamajanduse arendamise viie aasta plaan a.1951.-1955 kinnitati 1951.a. 1.novembril Rahvakoja plenaaristungil. Esimene viie aasta plaan nägi ette tööstustoodangu hiiglasuurt kasvu võrreldes 1936.aas-

taga. Vastavalt plaanile esimese viisaastaku lõpuks pidi moodustama vabariigi tööstustoodang 192,3% 1950.a. tasemega võrreldes, s.o. 210,7% 1936.a. tasemest. [1]

Tööstustoodang SDV-s pidi plaanikohaselt arenema järgmiselt: [2]

1936	1951	1952	1953	1954	1955
100	128,7	144,6	163,8	185,6	210,7

Suurt tähelepanu pöörati tööstuses rahvasektori kasvule ja tugevdamisele. Rahvaettevõtted pidid rohkem kui kahekordistama oma toodangut 1950.a. võrreldes.

SDV rahvamajanduse arendamise grandioosne programm lähtus eelkõige rasketööstuse arendamisest. Esimene viie aasta plaan oli SDV industrialiseerimise plaan. Plaanis nähti ette esmajärjekorras metallurgia, masinaehitus- ja energeetika tööstuse kasvu, mis on rahvamajanduse arengu aluseks. Rasketööstuse kiire arendamine tulenes vajadusest ületada Saksamaa lõhenemisega tekkinud disproportsioon. Sellepärast erilist tähelepanu pöörati elektrijaamade, kaevanduste, metallurgia ja masinaehitustehaste taastamisele ja uute ehitamisele.

---

1) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.114.
2) Sealsama, lk. 114.

Metallurgia tööstuses esialgu oli planeeritud malmitoodang 1955.a. 1,25 milj. t. Peale tootmisvõimaluste hoolikat kontrollimist ülesanne suurendati kuni 2 milj. t. Terasetoodang 1955.a. pidi moodustama 3,1 milj. t., valtstoodete toodang 2,2 milj.t.[1] Toodangu sellise taseme saavutamiseks oli vajalik kiiresti taastada mitu metallurgia tööstuse ettevõtet. Stalini nimelise metallurgia kombinaadi võimsust suurendati 500 tuh. t. malmilt 900 tuh. t-le.

Viie aasta plaani täitmise protsessis ilmnes töötajate loov initsiatiiv, hoogustus tööalane võistlus. Sotsialismi aluste ehitamise suur eesmärk kutsus esile rahva loova energia. Rahva hulgast tõusid esile tootmise novaatorid, majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö andekad organiseerijad.

Tuhanded töölised ja talupojad kinnitasid: "Ma ületan oma normi sellepärast, et ma ei tööta nüüd mitte kapitalistidele, vaid oma vabrikus, oma rahvale, see tähendab, ka endale." Esimesena lausus need sõnad kaevur Adolf Henneke, kes 13.oktoobril 1948.a., kasutades uut töö meetodit, ületas oma normi 380%.[2]

Rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani täitmisest SDV tööstuses võib tuua eredaid

---

1) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 116-117.

2) Германская Демократическая Республика, 250 вопросов и ответов, lk. 66.

näiteid.

Tööstustoodangu faktiline kasv SDV tööstuses ületas plaanilised näitajad. Kui viisaastaku plaani kohaselt tööstustoodang SDV-s 1954.a. võrreldes 1950.a. pidi suurenema 68%-le, siis faktiline kasv sel perioodil moodustas 76%.[1]

Viie aasta plaani täitmise perioodil oli ette-nähtud ehitada ja käiku lasta 2 metallurgia hiiglast: Stalini nimeline metallurgia kombinaat Stalinstadtis ja metallurgiatehas Kalbes. Stalini nimeline metallurgia kombinaadi esimesele kõrgahjule pandi alus 1.jaanuaril 1951.a. - viisaastaku esimesel päeval. Esimene kõrgahi ehitati $8^1/2$ kuuga ja anti ekspluatatsiooni 19.septembril 1951.a., 12 päeva varem ettenähtud tähtajast. Stalini nimeline metallurgia hiiglane haarab suure maa-ala - 12 km^2. See kombinaat töötab Nõukogude Liidust saadud rauamaagiga ja Poolast saadud koksiga. Rauamaak ja koks viiakse kombinaati mööda Oder-Spree kanalit. Kombinaadi valmistoodang transporteeritakse sama teed mööda. Kombinaat, töötades täie võimsusega, hakkab tootma 900 tuh. t. malmi aastas. Kombinaadi martään-ahi hakkab tootma rohkem kui pool-miljonit terast.[2]

SDV suurimaks saavutuseks esimese viie aasta plaani täitmise perioodil on metallurgiatehase "West"

---

1)Развитие экономики стран народной демократии, lk.223. Москва 1955.

2)Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.119.

ehitamine Kalbes. Tehas rajati Sahle jõe kaldale, mis andis head võimalused koksi ja maagi juurdeveoks ning valmisproduktsiooni äraveoks. Metallurgia kombinaat "West" töötab kodumaise koksi ja rauamaagiga. Tehasele on iseloomulik uus tehnoloogiline protsess, mis esmakordselt on tarvitusele võetud SDV-s metallitootmiseks vähesisaldavast maagist. Tehases vaja minev koks toodetakse uue meetodi abil pruunsöest, mille poolest SDV on rikas. Metallurgiatehas "West" on ehitatud täielikult saksa tööliste jõuga ja SDV-s valmistatud materjalidega. Ehituse hiiglaslikku ulatust iseloomustavad järgmised näitajad: tehase ehitamiseks tarvitati 22 tuh. m^3 betooni, 3,2 milj. telliskivi, 1500 t. ehitusrauda, 4000 t tulekindlast materjalist. Teraskonstruktsioonide ehitamiseks kasutati 900 t. terast. Ehitusväljaku ettevalmistamiseks eskovaatorid pidid tõstma 210 tuh. m^3 mulda. Tehase territooriumil ehitati 2,5 km maanteed ja 6 km raudteed.[1)]

Tehas paistab silma tootmisprotsessi mehhaniseerimise kõrge astme poolest. Tehases paigutati 10 ahju varemplaneeritud 20 asemele. Tänu tööliste ja teenistujate loovale initsiatiivile, tehas kindlustas aga sama suure toodangu väljalase, mis oli ette nähtud 20 ahjuga.

Stalini nimelise metallurgia kombinaadi baasil ehitati tsemenditehas. Selle tsemenditehase tse-

---

1) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 120

ment on Stalini nimelise metallurgia kombinaadi šlaki ümbertöötatud produkt. Tsementitehas on ehitatud metallurgia kombinaadi vahetusse lähedusse ja saab šlakki otse kombinaadist. Teine eelis lähedusel on veel see, et tsement kuivatatakse kombinaadi kõrgahjudest tuleva gaasiga. Tsementitehas on täielikult automatiseeritud ja mehaniseeritud. Seepärast, vaatamata tehase suurele ulatusele, töötab selles ainult 300 töölist ja insener-tehnilist töötajat.

Suurt tähtsust metallurgiatööstuse arengule omab suure Matias Racoši nimelise koksitehase ehitamine Lauchehammeres, mis toodab kõrgekvaliteedilist koksi pruunsöest. Vastavalt geoloogiliste uurimuste tulemustele pruunsöe lademete võimsust kogu Saksamaal võib arvata ligi 45 miljardit t. $^{2}/_{3}$ nendest asetseb Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil. Kivisöe lademed asetsevas aga Lääne-Saksamaal ning kuuluvad läänesaksa ja välismaistele imperialistidele. SDV on vaene kivisöe poolest Teda leidub vähesel määral ainult Zwickau-Elshitzi rajoonis. Takistades kivisöe vedu Lääne-Saksamaalt Saksa Demokraatlikku Vabariiki, monopolistid püüavad takistada rahvamajanduse arengut Ida-Saksamaal.

Lääne imperialistide plaanide nurjumist näitavad meile arvud, kui me võrdleme tööstustoodangu kasvu SDV-s ja Lääne-Saksamaal.

Tööstustoodangu juurdekasv SDV-s moodustas 1952.a. võrreldes 1950.aastaga 42%, Lääne-Saksamaal aga, vaatamata relvastuse võidujooksule ja majanduse militariseerimisele, ainult 27%.[1]

Tööstustoodangu maht
(1936.a. = 100)[2]

	1951	1952	1953
Saksa Demokraatlik Vabariik	135,5	157	176
Lääne-Saksamaa	134,8	144,9	158

Suurt tähtsust esimese viie aasta plaani täitmise perioodil omas ka masinaehitustööstus. Varem valitsevaks tööstusharuks Ida-Saksamaal oli kergetööstus. Esimese viie aasta plaani täitmise vältel muutus aga tunduvalt Ida-Saksamaa tööstuse iseloom. Rekonstrueeriti ja laiendati olemasolevaid masinaehitusteha-seid ning ehitati uusi. Masinaehitusettevõtete ette seati ülesanne - lähemas tulevikus anda rahvamajandusele vajalikke sisseseadeid. Tähtsamad masinaehitus-tehased on Bergman-Borsigi tehased Berliinis, Heinrich Rau nimeline tehas Wildaus, elektrotehniline te-

---

1) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 146.

2) Sealsamas, lk. 146.

has Dresdenis, tööpingitehas Aschersleebenis, jt.

Esimese viisaastaku vältel ehitati ka uusi laevaehitustehaseid. Põhjamere kallastel kerkisid uued, suured verfid Strahlsundis, Warnemündis, Rostokis ja Wismaris. Nendest mõtmes võib ehitada laevu veeväljasurvega kuni 10 tuh.bruttotonni.

Tööstuse kiire kasv nõudis ka vabariigi energia baasi laiendamist. Ehitati mitu suure võimsusega elektrijaama, nagu näiteks elektrijaam Tratendorfis, soojuselektrijaam Wockerodis; suurima Euroopa elektrijaam ,E. Tählmani nimeline kombinaat Merkersees.

Elektrienergia kasvu SDV-s näitavad järgmised arvud: [1)]
(1950 = 100)

	1951	1952	1953	1954
Elektrienergia toodang	110,3	119,1	124,6	133,8

Esimese viie aasta plaani täitmise perioodil saavutati suurt edu SDV rahvamajanduse kõigis harudes. Plaani täitmine on suureks sammuks edasi sotsialismi ülesehitamisel SDV-s.

Tehes kokkuvõtteid esimese viie aasta plaani

---

1) Международная жизнь, 1955,№10,стр.20.

täitmise tulemustest, võib märkida järgmist - tööstuse kogutoodang suurenes 189,9% ajavahemikus 1950 - 1955.a., ja enam kui kahekordistus 1936.a. tasemega võrreldes. Sotsialistlik (rahva-) sektor ületas oma toodangu ülesanded ja tema osa tööstuslikus toodangus tõusis 77%-lt 1950.a. 85%-le 1955.a.[1] Toodangu tõus rahvamajanduse tähtsamates harudes:[2]

rasketööstus	177,1%
masinaehitus	212,4%
elektrotehnika	235,9%
kergetööstus	166,8%

Samal ajal kui Saksa Demokraatliku Vabariigi tööstus tegi tõsiseid edusamme, toimus Lääne-Saksamaal majanduse militariseerimine täie hooga. Uute ettevõtete rajamine ja olemasolevate tootmisvõimsuse laiendamine sõjatoodangu eesmärgil on peamised faktorid, mis iseloomustavad rasketööstuse arengut Lääne-Saksamaal. Näiteks, 1953. a. Kääne - Saksamaal √400 ettevõtet valmistasid ainult sõjatoodangut.[3]

Esimese viie aasta plaani edukas täitmine lõi reaalsed tingimused ~~teise~~ SDV rahvamajanduse arendamise teise viie aasta plaani vastuvõtmiseks ja ellurakendamiseks.

SSÜP III konverents andis direktiivid SDV

---

1) "Neues Deutschland", 1.IV 1956.
2) Sealsamas.
3) Герцович,Г.Б., Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 147.

rahvamajanduse arendamise teise viie aasta plaani jaoks a. 1956 - 1960. Teine viie aasta plaan on sotsialismi ülesehitamise plaan SDV-s. Teine viie aasta plaan annab SDV töötajaile perspektiivid uue, sotsialistliku riigikorra ehitamiseks. Ta näitab SDV töötajaile sotsialistliku rahvamajanduse üleolekut ja ta eeliseid võrreldes kapitalistliku korraga.

Teine viie aasta plaan näeb ette tööstuse kogutoodangut tõsta vähemalt 155% võrreldes 1950.a. tasemega.[1] Ettenähtud on ka sotsialistliku sektori osatähtsuse tõus. Teise viisaastaku lõpuks peab sotsialistlik sektor tööstuse kogutoodangut andma vähemalt 90%.

Üksikutes tööstusharudes teise viisaastaku vältel toimub pidev toodangu tõus. Näiteks, masinaehituse kogutoodang plaanikohaselt peab tõusma 1960. aastaks 175%.[2] Masinaehitustööstuse ees seisvate ülesannete kiireks lahendamiseks on vajalik veelgi laiendada metallurgia baasi. Teises viie aasta plaanis on näiteks ette nähtud tõsta toorraua toodangut kõrgahjude moderniseerimise teel. Pidevat võitlust peab pidama ka kõrgahjude parema kasutamiskoefitsiendi eest. Näiteks Nõukogude Liidus on kõrgahjude kasutamiskoefitsient o,7 kuni 0,8. SDV-s Stalini nimelises metallurgia

---

1) "Neues Deutschland" , 1.IV 1956.

2) sealsamas.

kombinaadis on aga 1,39. Teises viie aasta plaanis on ette nähtud saavutada koefitsient vähemalt alla 1.

Teise viie aasta plaanitäitmise aastail toimub SDV-s tähtis tööstuslik pööre - aatomienergia rahulikuks eesmärgiks kasutamine. Sellest lähtudes ehitatakse SDV-s uut suurt aatomielektrijaama.

1956.aasta möödumisega möödus teise viie aasta plaani esimene aasta Saksa Demokraatlikus Vabariigis. Tööstustoodangu aastaplaan täideti 98%. 1950.aastaga võrreldes tööstuse kogutoodang enam kui kahekordistus. Ta tõusis 202%-le. Sotsialistliku sektori osa tööstuse kogutoodangus 1956.aastal pidevalt suurenes. Ta moodustab 88,8 protsenti. 1956.a. aastaplaan täideti järgmiselt: [1] (%%-des)

söe- ja energiatööstus	100
mäe- ja metallurgia "	102
keemiatööstus	96
raskemasinaehitustööstus	95
kergetööstus	99
toiduainetetööstus	97

Rahvaettevõtted tõstsid 1956.a. toodangu võrreldes eelneva aastaga 110%-le ja seega täitsid aastaplaani. Eratööstus ettevõtted ei saavutanud aga ette nähtud toodangu taset.

---

1) "Neues Deutschland", 14.II 1957.

III ptk.

PÕLLUMAJANDUSE ARENG SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS

Peale hitlerlike vägede kapituleerimist tõusis saksa rahva ette ülesanne - viivitamatult lahendada agraarküsimus. Agaraarküsimuse demokraatliku lahendamise avajdus oli ette nähtud Potsdami konverentsi otsustes. Agraarreformi läbiviimine oli vajalik nii junkurlik-mõisnike maavalduse likvideerimiseks, kui ka põllumajanduse tõusu ja saksa rahva toiduainetega varustamise olukorra parandamise huvides.

Fašismi valitsemise tulemusel töötavate talupoegade vaesumine ja laostumine tõusis äärmuseni. Kääbusmajandite arv, maa suurusega o,05 kuni 2,0 hektari kasvas 3640 tuhandelt 1933.a. 4424 tuhandele 1939.a. ja moodustas 66,4% kõigist põllumajanduslikest majapidamistest.[1] Nende majapidamiste valdusse kuulus aga ainult 3,7% haritavast maast. Teiselt poolt 34 tuh. suurmajapidamist, mõõdetega 100 ja enam ha, moodustasid 0,5% majandite üldarvust ja valdasid 15,7 milj. ha maad, või 36,4% kogu põllumajanduslikust pindalast.

---

1) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР -е, lk. 74.

Nende hulgas oli 2,8 tuh. hiigelmajapidamist, 1000 ha ja enam maaga.[1] See analüüs näitab, et agraarolukorra parandamiseks tuli kõigepealt likvideerida suurmaavaldus, kui mõisnike ja kulakute majandus-lik baas.

Saksa junkurlus omas suurt majanduslikku jõudu ja tugevasti mõjutas saksa riigi sise- ja välispoliitikat. Ta oli äärmiselt reaktsiooniline klass, kes koos saksa imperialistliku kodanlusega halastamatult ekspluateeris saksa töörahvast. Junkurlus valdas suurema osa maast, loomadest, masinatest ja teistest tootmisvahenditest põllumajanduses.

Saksamaa põllumajandust iseloomustasid orjastavad laenutingimused, pärisorjuslikud igandid ja põllutööliste täielik poliitiline õigusetus. Pärisorjuslikud igandid vajutasid pitseri ka riigikorrale, poliitikale, kultuurile ja rahva teadvusele.

Fašistliku korra hävitamine lõi tingimused ühiskondlik-poliitilise ja majandusliku korra demokratiseerimiseks Saksamaal. Saksa progressiivsetele jõududele oli selge, et demokraatlikud ümberkorraldused majanduslikus, poliitilises või riiklikus elus ei tule kõne alla enne, kui pole kõrvaldatud võimu juurest junkrud-mõisnikud. Seda ei saanud aga teostada puutu-

---

1) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 74.

mata jättes mõisnike klassi majanduslikku alust, s. o. suurmaavaldust. Siit tuleneski vajadus: hävitada suurmaavaldus, konfiskeerida mõisad ja anda maa töötavale talurahvale.

Esimeseks ja tähtsamaks demokraatlikuks ümberkorralduseks Ida-Saksamaal oligi maareformi läbiviimine. Maareformi läbiviimise initsiaatoriks oli töölisklass ja tema avangard - Saksamaa Kommunistlik partei (SKP). SKP programmilises manifestis 11.juunist 1945.a. toodi esile vajadus likvideerida suurmaavaldus, junkrute-mõisnike mõisad ja anda need töötavale talurahvale. SKP kutsus töölisklassi võitlusse demokraatliku maareformi teostamise eest.

Saksamaa Sotsialistlik Ühtsuspartei võttis täielikult omaks SKP programmi ja taktika agraarküsimuses. SSÜP kohe algusest peale oli järjekindlaks võitlejaks demokraatliku maareformi läbiviimise eest. Sajad tuhanded töötavad talupojad toetasid kommunistliku partei initsiatiivi. Miitingutel nad kiitsid heaks partei nõudmise agraarreformi läbiviimise kohta. Nende miitingute ja koosolekute otsustes saksa töötavad talupojad nõudsid seaduse maareformist kiiremat avaldamist osariikide võimude poolt, aga peale selle avaldamist, kiiremat maa ja suurmõisnike varanduse jagamist. Talupojad ei piirdunud mitte üksi maa konfiskeerimise ja jaotamise nõudmisega. Nendes otsustes

hinnati maareformi kui suure poliitilise tähtsusega ettevõtet. Maareformi läbiviimise vajadus ühines üldiste pärastsõjaaegse Saksamaa demokratiseerimise ja demilitariseerimise ülesannetega, uue, ühtse, demokraatliku ja rahuarmastava Saksamaa loomise probleemiga.

Saksa töörahva võitlus kommunistliku partei juhtimisel demokraatliku maareformi teostamise eest lõppes täieliku võiduga. Demokraatlik maareform pidi täitma maata ja vähese maaga talupoegade sajandipikkused unistused maast.

Maareform viidi läbi määruste alusel, mis anti välja osariikide omavalitsuste poolt. Esimesena avaldati määrus maareformi läbiviimise kohta Saksi-Anhaldi osariigis (3.septembril 1945.a.). Sellele järgnesid ka teised osariigid: Mecklenburg (5.sept.), Brandenburg (6.sept.), Tüüring ja Saksi (10.sept.)[1].

Vastavalt seadusele kuulusid konfiskeerimisele ja maafondi moodustamisele kõik valdused koos elus ja eluta inventariga, mis kuulusid:

1) sõjaroimaritele,

2) natsistliku partei ja teiste fašistlike

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реворма в Германии, lk. 200.
Г. Харашьян, Аграрные преобразования в Германской Демократической Республике , Москва, 1951, lk.87.

organisatsioonide juhtidele ja aktiivsetele tegelastele, sealhulgas valdused, mis kuulusid hitlerliku riigi juhtivatele tegelastele.

Vastavalt seadusele konfiskeerimisele kuulusid ka junkrute ja mõisnike valdused maasuurusega üle 100 ha, mis olidki maafondi moodustamise põhiliseks allikaks.[1]

Maareformi peamine poliitiline eesmärk seisnes selles, et likvideerida junkurlik-aristokraatlik klass, kes olid saksa militarismi ja reaktsiooni üheks peamiseks toeks, nende majandusliku võimsuse kaotamine suurmaavalduse konfiskeerimise teel ja maa andmine neile, kes seda harisid - töötavale talurahvale.

Vastavalt maareformile 1945.a. septembris-oktoobris Ida-Saksamaal formeeriti ja tegutses enam kui 10 tuh. komisjoni maareformi ellurakendamiseks.[2]

Seaduses maareformi läbiviimise kohta väljendas rahvamasside, eelkõige töötava talurahva tahet. Maareform leidis kinnitust SDV konstitutsioonis, mis võeti vastu 1949.a. oktoobris. Konstitutsiooni 24.paragrahvis öeldakse: "Suurmaavaldus, mis haarab rohkem kui 100 ha, likvideeritakse ja läheb jaotamisele ilma

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 201.

2) Г. Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е, lk.90.

tasuta. Peale maareformi läbiviimist talupoegadele garanteeritakse eraomand maale." [1]

Seisuga 1.jaanuar 1950.a. SDV-s oli konfiskeeritud ligi 3,3 milj. ha maad, mis moodustas umbes $^1/_3$ kogu kasutatavast põllupindalast Ida-Saksamaal. Pärast maareformi seaduse vastuvõtmist said maad 560 tuh. majandit, sealhulgas enam kui 300 tuh. maata talupoega ja sulase majapidamise. [2]

Maafondi moodustamise allikaid näitab alljärgnev tabel.(seisuga 1.jaan. 1949.a.) [3]

Konfiskeeritud maavalduste kategooriad	Majapidhulk	Kogu konfiskeeritud maa	
		ha	% kokkuvõttest
Suurmõisnike majandid (enam kui 100 ha) . . .	7 112	2504732	77,7
Aktiivsete ja fašistide ja sõjaroimarite majapid.(kuni 100 ha) . . .	4 278	123868	3,8
Fašistide, riigi, armee, partei jt.valdused.	2 309	596764	18,5
	13 699	3225364	100

1) Конституция и законодат.акты ГДР, lk. 33.

2) Г.Б.Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.76.

3) Вопросы строительства ... германского гос., lk.167.

Konfiskeeriti mitte üksi maa, vaid kogu liikuv ja liikumata inventar. Oli konfiskeeritud umbes 200 tuh. elamut ja kõrvalhoonet, peaaegu 270 tuh. mitmesugust põllumajanduslikku masinat ja tööriista, umbes 450 tuh. töö- ja produktiivloома.[1]

Maa jaotamist maareformi tulemusel näitab järgmine tabel:[2]

Majandite kat., mis said maad	Majandite hulk	Antud maa (ha)	
		Kokku	Keskmiselt 1-le majapidamisele
Uusasunike majapid. . . .	210 276	1 696 083	8,1
Majapid., mis said juurdelõik. maa ja metsatükkide näol	122 321	337 590	2,8
Maj., mis said aiamaad . . .	183 261	114 665	0,6
Rendimaad, mis läksid talupoja valdusse. . .	43 231	41 661	1,0
Kokku	559 089	2 189 999	

1) Вопросы строительства ... герм.государства, lk.168.

2) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.77.

Eelpool toodud tabelist näeme, et umbes 210 tuh. maata talupoja ja ümberasuja peret moodustasid uued majapidamised. SDV valitsus andis uutele talupoegade majapidamistele materiaalset abi. Anti pikaajalist krediiti ehitamiseks, karja ja põllumajandusliku inventari muretsemiseks.[1]

Maareformi läbiviimine Ida-Saksamaal viis põllumajanduse kiirele taastamisele, tema edasisele tõusule ja produktiivsuse kasvule. Põllumajanduse lühikese ajaga mitte üksi ei tõusnud, vaid ületas ennesõjaaegse taseme.

Suurmõisnike, natsistide ja sõjaroimarite majandite ekspropriieerimise tulemusel Ida-Saksamaal toimus maa põhjalik ümberjaotamine töötava rahva kasuks.

Midagi sellist ei toimunud ega võigi toimuda Lääne-Saksamaal, kus nn. seaduse "maareformist" teostamise tulemusel mingit maa ümberjaotamist faktiliselt ei olnud. Nn. "maareform" Lääne-Saksamaal oli vaid poliitiliseks manöövriks ja mitte vähemal määralgi ei lahendanud demokraatlike ümberkorralduste probleemi saksa külas. Sellest annavad tunnistust põllumajanduslik loenduse tulemused, mis viidi läbi Lääne-Saksamaal 1949.a. detsembris. Kui võrrelda neid andmeid 1939.a., siis näeme, et 10 aasta jooksul Lääne-Saksamaal on toimunud väiketalumajandite laostumise ja

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 241.

vaesumise edasine protsess, samal ajal kui suurmaja-pidajad laiendavad ja suurendavad oma majapidamisi töötava talurahva ekspluateerimise arvel.

Majandite grupeerumine maal hulga järgi Lääne-Saksamaal.(1949.a. dets.)[1]

Majapid.maa hulga järgi	Majapid. arv		Maa hulk	
	tuh.	%% kokkuvõte	tuh.ha	%%-des kokkuvõte
0,5 kuni 2 ha	594	29,5	649	3,0
2 " 5 "	567	28,5	1760	8,0
5 " 20 "	653	32,5	6784	31,0
20 " 100 "	183	9,1	6659	31,5
100 ja enam "	14	0,7	6024	27,5
	2 011	100	21 876	100

Sotsialismi ülesehitamise tugipunktideks SDV põllumajanduses on rahva mõisad ja masinatraktorijaamad.

Rahvamõisad osutavad suurt tähelepanu põllumajanduse arendamisele talupoegade varustamisel kõrgekvaliteedilise seemnega, tõukarjaga, samuti ka eesrindlike agrotehniliste meetodite näitamisega. Nad demonstreerivad mehhaniseeritud ühistootmise eeliseid

---

1)Г.Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е, lk.247.

võrreldes individuaal-majapidamisega. Rahvamõisad peavad muutuma, nagu on öeldud SSÜP I konverentsi resolutsioonis, mustermajapidamisteks,millised soodustaksid eesrindlike põllumajanduslike meetodite rakendamist ja osutaksid abi talupoegade majapidamistele. [1]

Alates 1946.a. rahvamõisad on peamisteks kõrgekvaliteedilise seemne tootjaks. Seemne tootmisele on spetsialiseerunud suur hulk hästivarustatud rahvamõisu. Teine grupp rahvamõisu on spetsialiseerunud jälle tõukarja aretamisele.

Rahvamõisad on suured põllumajanduslikud ettevõtted. 1949.a. oli Ida-Saksamaal järgmine hulk rahvamõisu: [2]

	Rahvamõisate arv	Maa hulk neil (tuh.ha)
Saksi-Anhalt	147	55
Brandenburg	123	66
Mecklenburg	104	62
Saksi	104	15
Tüüring	77	12
	555	210

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 347.

2) Г.Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е, lk.192.

Valdav osa rahvamõisu on põllumajandusliku pindalaga üle 100 ha. Väiksemad rahvamõisad on spetsialiseerunud kas aiandusele, linnukasvatusele jne.

Rahvamõisate jaotus põllumajandusliku pindala järgi: (andmed 15.aug.1949.a-st)[1]

	Mõisate grupid maa järgi (ha-des)				
	Kuni 100	100-200	200-500	enam kui 500	Kokkuvõte
Mõisate arv . . .	119	136	169	111	535
Maa neil:					
a) kogu maa .	10149	22243	71187	86945	190 524
b) sealt põllumaj. .	6955	19429	58108	76294	160 786

Rahvamõisad, kohe oma tegevuse algpäevil, valdasid küllaldaselt ressursse kõikide tööde täitmiseks lühikese tähtajaga. Nende kasutuses oli 1240 traktorit, 9263 tööhobust jne. 1952.aastaks umbes 80% kõigist põllutöödest rahvamõisates toimus mehhaniseeritult. 1954.a. lõpuks traktorite arv oli suurenenud juba 4900.[2]

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 348.

2) Sealsamas, 348.

Rahvamõisad saavutasid kõrgema saagikuse põllumajanduslike kultuuride ja produktiivkarja suhtes kui eramajapidamised. Näiteks, 1951.a. rahvamõisad said rohkem kui talupoegade majapidamised, teravilja kultuure 11,6%, õlikultuure - 27 ja põlluheina - 11,7%. [1]

1951.a. lõpul SDV-s oli juba 726 rahvamõisa. SDV valitsus ja SSÜP pidevalt abistavad rahvamõisu, tänu millele nad saavutavad tõsist edu põllumajanduse arendamisel. Aastast aastasse kasvab nende tehniline varustatus, nad saavad uusi traktoreid ja teisi põllumajanduslikke masinaid. Agrotehnilise taseme tõstmise alusel põllumajanduslikud tööd rahvamõisates 1950.a. saavutasid 1938.a. saagikuse. [2]

Rahvamõisad kasutavad Nõukogude Liidu eesrindlike kolhooside kogemusi. 1951.a. Nõukogude Liidu eeskujul rahvamõisatesse viidi sisse brigaadi süsteem töö organiseerimisel.

Rahvamõisad näitavad talupoegadele sotsialistliku tootmise paremusi, mis rajaneb teaduslikul juhtimisel ja tehnika kasutamisel.

Koos rahvamõisatega etendavad tähtsat osa põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel masina-traktorijaamad (MTJ). Masina-traktorijaamad loodi -

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 349.

2) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 82.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

eesmärgiga, et anda abi töötavale talurahvale, eriti uutele talupoegade majapidamistele. Uued talupoegade majapidamised, mis loodi maareformi läbiviimise protsessis, ei omanud küllaldaselt tööloomi. MTJ-de loomine tegi lõpu talupoegade ekspluateerimisele kulakute poolt, sest varem nad olid sunnitud abi saamiseks pöörduma kulakute poole.

Kuni 1952.aastani MTJ-d esinesid masina-laenutuspunktide nime all ja olid halvasti varustatud tehnilise kaadri ja remonttöökodadega.

Esimesed MTJ-d Saksa Demokraatlikus Vabariigis moodustati 1949.a., 1953.a. lõpuks neid oli aga juba 605.[1] MTJ-de varustamisel põllumajanduslike masinatega SDV valitsus soodustas eriti põllumajandus masinaehituse arengut. Põllumajandus masinate tootmine SDV-s 1952.-54.a. vahelisel perioodil suurenes enam kui 2 korda. MTJ-de varustamisel kaasaegse tehnikaga etendas suurt osa Nõukogude Liit, saates suur hulk traktoreid, kombaine, veoautosid ja teisi põllumajanduslikke masinaid.

SDV MTJ-de traktoripark järjest kasvab. Seda kasvu näitavad järgmised andmed:[2]

---

1) Развитие экономики стран народной демократии, lk.230.

2) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.95.

	7.okt.1949	7.okt.1953	Kasv %%-des
MTJ	505	605	20
Traktoreid . .	8571	22500	163
Adrad	8990	23500	161
Kultivaatorid .	1963	7500	282
Vihusidujad . .	4383	9000	105
Reaskülvajad. .	820	3700	351
Kartulivõtja. .	989	4200	325
Rehepeksumasin	6376	8000	25
Veoauto . . .	676	1600	137

MTJ aitavad talupoegadel tugevdada oma majapidamisi, parandada maaharimist, tõsta saagikust, kiiremini ja paremini täita oma kohustust riigi ees. MTJ-d, varustatud eesrindliku tehnikaga ja kvalifitseeritud kaadriga, moodustavad tugeva jõu saksa külas.

Maareform ja teised agraarsed ümberkorraldused, mis viidi läbi Ida-Saksamaal, avaldasid soodustavat mõju majanduse taastamisele ja arendamisele.

Ületades suuri raskusi Ida-Saksamaa töötav talurahvas aasta aastalt laiendas külvipinda. Juba esimestel aastatel külvipind tunduvalt laienes, Üldine külvipind moodustas 1947.a. 93% 1936.a. tasemest ja 105,2% 1945.a. tasemest. 1950.a. oli ette nähtud külvata 5010 tuh.ha. See tähendab, et külvipind 1950.a. peab saavutama 97,4% sõjaeelsest 1938.a. tasemest. Planee-

ritud ülesanded külvipinna laiendamise suhtes 1950.a. täideti edukalt. Külvipinna suurus 1950.a. lähenes sõjaeelsele tasemele, saavutades 98,4% 1938.a.-st.[1]

Rahvamajanduse taastamise ja arendamise kahe aasta plaanis põllumajanduse osas peamine tähelepanu oli pööratud tähtsamate kultuuride saagikuse tõstmisele rahvamõisate, MTJ-de töö parandamise teel; põllumajanduse kunstliku väetisega varustamise teel. Näiteks, kaaliväetise toodang 1950.a. peab kasvama võrreldes 1949.aastaga 7%, fosfaat aga 95,2%.[2]

Tänu külvipinna laiendamisele ja saagikuse tõstmisele 1 ha kohta põllumajandusliku saagi kogu sisse-tulek SDV-s saavutas sõjaeelse taseme.

Tähtsat kohta põllumajanduse arengus omab ka loomakasvatus. Kariloomade suhtes Ida-Saksamaa oli halvemas olukorras kui lääne okupatsioonitsoonid. Taganedes läände mõisnikud viisid kaasa suure hulga hobuseid. Sel põhjusel hobuste arv Ida-Saksamaal langes 713 800-lt 504 800-le s.o. 30%.[3]

Et kiiresti ületada sõjakeerises tekkinud lüngad SDV loomakasvatuses, pööras rahvamajanduse taastamise ja arendamise kahe aasta plaan suurt tähelepanu

---

1) Г.Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е, lk.207-208.

2) Sealsamas, lk. 211.

3) Sealsamas, lk. 212.

loomakasvatuse edasiarendamisele. Loomade arvu kasvu [1] Ida-Saksamaal 1949.-1950.a. näitab järgmine tabel:

	Hulk (tuh-s)			1950.a.
	1948	1949	1950	% 1948.a.-st
Hobused . . .	664,6	690,0	721, 0	108,5
Suured sarvloomad . .	2879,4	3180,0	3650,0	126,8
Nendest lehmad	1233,6	1330,0	1600,0	129,7
Sead.	2616,2	4000,0	5700,0	217,9
Lambad . . .	723,3	894,0	1240,0	171,4

Vaatamata suurtele raskustele, loomade hulga kasvu plaan 1950.a-ks üldjoontes täideti. Näiteks, juba 1950.a. detsembri algul veiste hulga kasv oli täidetud 98,6%, sigade - 99,7%.[2] Suurt edu loomade arvu suurendamisel saavutasid just uued talupoegade majapidamised. Juba 1950.a. alguses keskmiselt iga uue talupoja majandi kohta tuli 1 hobune, 6 suurt sarvloomа, 5-6 siga, üle 20 kodulinnu jne.[3]

Kahe aasta plaani edukas täitmine lubas SSÜP välja töötada rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani a. 1951 - 1955.

---

1) Г. Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР , lk.213.

2) Sealsamas, lk. 214.

3) Sealsamas, lk. 215.

Walter Ulbricht iseloomustab I viisaastaku põhilist ülesannet põllumajanduse valdkonnas järgmiselt: "Põllumajanduse tähtsamaks ülesandeks lähema viie aasta jooksul on kõrgete saakide saamine ja sarvloomade arvu suurendamine, mis annab võimaluse parandada elanikkonna varustamist toiduainetega ... Neid ülesandeid saab täita kõigi tootmisresevide ärakasutamisel. Need reservid seisnevad: agrokultuuride parandamises, tehnika arengus, eesrindliku agrotehnika kasutamises, põllumajanduslike taimede kõrgeproduktiivsusega sortide arendamises... ja abi andmises maha jäänud väike ja keskmik talupoegadele."[1]

Põllumajanduse osas esimese viie aasta plaan püstitas suured ülesanded. Plaanis nähti ette külvipinna tunduvat laiendamist, saagikuse ja loomakasvatuse toodangu kasvu. 1955.aastaks külvipind pidi moodustama 5 126 tuh. ha, s.o. 102,3% 1950.a. võrreldes. Põllumajanduse toodang pidi kõigepealt suurenema saagikuse tõstmise teel. Tera- ja kaunviljade keskmine saak hektarilt pidi moodustama 1955.a. 25 ts.19,6 ts. vastu 1934.-38.a., õlikultuurid - 17 ts., suhkrupeet - 315 ts., kartul - 205 ts.[2]

Vastavalt sellele põllumajanduse kogutoodang pidi

---

1) "Правда", 25.УП 1950.

2) Г.Б.Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.124.

moodustama:[1]

	1955.a.% 1950.a-st	1955.a. % 1934-1938.a. keskmisest toodangust
Tera- ja kaunviljad	125,3	111,1
Õli- ja kiudaine kult. . .	159,7	743,9
Suhkrupeet	119,5	127,0
Kartul	119,0	129,0

Suurte saakide saamiseks ja põllumajanduse kogutoodangu suurendamiseks, märgiti viisaastaku plaanis, et on vaja parandada põllumajanduse varustamist kunstväetisega. Kunstväetise tarvitus pidi plaani kohaselt kasvama järgmiselt:[2]

	Kasutamine (tuh.tonnides)		1955.a. % 1950.a-st.
	1950.a.	1955.a.	
Lämmastikväetis . .	190	216	113,7
Kaali " . .	300	350	116,7
Fosfor " . .	-	163	-
Lubja " . .	550	700	127,3

1) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.124.

2) Г. Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е , lk.225.

Elanikkonna varustamise parandamiseks loomakasvatuse toodetega nähti ette plaanis loomade hulga ja produktiivsuse tunduv kasv.

Loomade arvu kasv esimese viisaastaku plaani kohaselt: [1] (tuh-s)

	1950	1955	1955.a.% 1950.a.-st
Hobused	722,9	725,3	100,3
Suured sarvloomad.	3 614,7	4 400,0	121,7
Nendest lehmad.	1 616,4	2 600,0	160,9
Sead	5 704,8	7 620,0	133,6
Lambad	1 085,3	1 800,0	165,9

Loomade arvu kasvuga pidi suurenema loomakasvatuse toodang. Näit.,1955.a. pidi toodetama liha 1 370 tuh. tonni, mis moodustab 160,5% 1938.a. võrreldes; piima vastavalt 6 772 tuh.t. või 131%; mune 1 980 milj. tükki ehk 152 %. [2]

Loomakasvatuse toodangu kasv pidi saavutatama mitte üksi loomade arvu kasvu arvel, vaid tänu tõu parandamisele ja loomade tootlikuse suurendamisele.

Karjakasvatuse tootlikuse kasv: [3]

---

1) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е,lk.124.

2) Г. Харахашьян, Аграрные преобразования в ГДР-е, lk. 226.

3) Sealsamas, lk. 227.

	1950	1955	1955.a.% 1950.a-st
Aastane piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	2 300	2 650	115,2
Keskmine sigade tapakaal (kg)	110	115	104,5
Keskmine sarvloomade tapakaal (kg) . . . (ilma vasikateta)	210	250	119,0

Esimese viie aasta plaani perioodil oli ette nähtud ka põllumajanduse mehhaniseerimise astme tõstmine: masina-traktorijaamade edasine areng ja nende töö parandamine. Suurt tähelepanu pöörati masina-traktorijaamade masinapargi suurendamisele.

MTJ masinapargi kasv:[1] (masinate arv)

	1950.a.	1955.a.
Traktoreid	10 834	37 500
Traktor-adrad	10 654	38 500
Kultivaatorid	2 302	12 100
Reaskülvajad	820	6 600
Vihusidujad	4 383	10 500
Niidumasinad	7 072	8 350

Esimeses viisaastaku plaanis pöörati suurt tähelepanu ka rahvamõisate edasisele arendamisele. Walter

---

1) Г.Б.Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk. 127.

Ulbricht SSÜP III kongressil peetud ettekandes ütles: "Rahvamõisad peavad muutuma kõrge produktiivsusega ja mehhaniseeritud majapidamisteks, mis loovad aluse kõrgekvaliteedilise teravilja tootmiseks ja tõukarja aretamiseks."[1]

Rahvamõisad pidid muutuma näidismajapidamisteks, mis näitavad, millist edu tootlike jõudude arengus võib saavutada maa ühisharimisel, töö ühiskondlikul organiseerimisel, laial mehhaniseerimisel jne.

Sellised on peamised ülesanded, mis püstitas esimene viie aasta plaan SDV põllumajanduse ette. Esimese viie aasta plaani täitmise perioodil tekkisid SDV põllumajanduses põllumajanduslikud tootmiskoopera-tiivid.

SSÜP II konverents märkis, et viimasel ajal on saksa külas tekkinud mitmesugused kollektiivse töö vormis: üheskoos viljapeksmine, loomade karjatamine, võitlus põllumajanduslike kahjuritega jne.[2] Talupoeglik vastastikune abistamine levis üha laiemalt ja paljudes külades talupojad hakkasid koos maad harima.

Seoses SSÜP KK ettepanekuga SDV Ministrite Nõukogu andis määruse põllumajanduslike tootmiskoopera-tiivide ja nende liikmete soodustustest (24.juunil

---

1) "Правда", 25.УП 1950.

2) Г.Б.Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР-е, lk.85.

1952.a.).[1]

SSÜP otsus ja SDVMinistrite Nõukogu määrus soodustustest põllumajanduslikele kooperatiividele kutsus esile laialdase vastukaja põllumajanduse tööliste ja töötava talurahva hulgas. Põllumajanduslike tootmiskoopetatiivide arengut näitavad järgmised arvud: 30.septembril 1952 oli 714 tootmiskooperatiivi, 1952.a. detsembris 1 335, 1953.a. märtsi lõpul - 3 789, 1954.a. jaanuaris - 4 665 ja 1955.a. jaanuaris - 5 120. 1952.a. detsembris tootmiskooperatiivid ühendasid 22,2 tuh. liiget ja umbes 163 tuh. ha põllumajanduslikku maad. 1953.a. detsembris tootmiskooperatiivides oli juba 133,8 tuh. liiget ja nad omasid 714,2 tuh.ha põllumajanduslikku maad; ja 1954.a. detsembris 157,6 tuh. liiget ja 920,8 tuh.ha maad.[2]

Ühinemine tootmiskooperatiividesse muutis saksa küla sotsiaalset struktuuri. Umbes 30% kogu kasutatavast põllumajanduslikust pindalast kuulub sotsialistlikule sektorile, 60% töötavale talurahvale ja umbes 10% on jäänud kulaklike majapidamiste (20-100 ha) kätte.[3]

---

1)Конституция и законодательные акты ГДР , 1k.221.

2) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии , 1k. 374.

3)Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики ГДР, 1k.87.

SDV põllumajanduse sotsiaalne struktuur 1953.a.[1]

(%%des kasutatav põllumajanduslik pindala)

Rahvamõisad	4
Põllumaj.tootmiskooperatiivid . .	12
Õppeasutused ja riigi kasutuses .	14
Talupoegade majapidamised:	
väikemajapidamised (0,5-5 ha)	14
keskmikud (5 - 20 ha) . .	46
suurmajapid.(20 - 100 ha) .	10
	100

1952.a. detsembri alguses põllumajanduslike tootmiskooperatiivide esimeeste konverentsil võeti vastu kolme liiki põllumajanduslike tootmiskooperatiivide põhikirja projekt.[2] I tüüpi kooperatiivide maafond moodustatakse kooperatiivi liikmetele kuuluvast maast, ka riigi poolt kooperatiivile tasuta kasutamiseks antud maast. Aiad, heinamaad, karjamaad ja metsatükid jäetakse talupoja isiklikku kasutusse. Kõik loomad, põllumajanduslikud masinad ja inventar jääb talupoja isiklikku valdusse. Peale riigi kohustuste tasumist, külvi ja reservfondi moodustamist, kooperatiivi

---

1) Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР, lk.87.

2) Sealsamas, lk. 88.

jagamatu fondi eraldamist (5% üldfondist) toimub puhastulu jaotamine. Kuni 40% puhastulust jaotatakse vastavalt künnimaa hulgale ja kvaliteedile, mis on iga kooperatiivi liikme poolt antud; aga mitte vähem kui 60% jaotatakse vastavalt tööpäevade arvule, mis on aasta jooksul välja töötatud iga kooperatiivi liikme poolt.

II tüüpi kooperatiivides antakse peale põllumaa ühiskondlikku kasutusse veel hobused, härjad ja põllumajanduslikud masinad. Ühe hobuse, 1-2 varssa, 1 härja ja kogu tõu- ja produktiivkarja kooperatiivi liige jätab isiklikku kasutusse, Puhastulu jaotamine toimub järgmiselt: 30% vastavalt maa hulgale ja 70% välja töötatud tööpäevade järgi.

III tüüpi tootmiskooperatiivide põhikiri näeb ette mitte üksi põllu, masinate, inventari ja veojõu ühistamist, vaid ka heinamaa, karjamaa, metsade ja kogu tõu- ja produktiivkarja ühistamist. Individuaalsesse kasutusse jäetakse aiamaa suurusega kuni 0,5 ha, 1 hobune, 1-2 varssa, härja, 1-2 lehma ja vasika. Peale vajalike riigikohustuste tasumist , külvi- ja toidufondi moodustamist, samuti ka jagamatu fondi eraldamist, puhastulu jaotatakse: kuni 20% maa hulga ja kvaliteedi järgi ja kuni 80% välja töötatud tööpäevade alusel.

Põllumajanduslikud tootmiskooperatiivid on

sotsialistlikud ettevõtted põllumajanduses. Sotsialismi ülesehitamise poliitika SDV-s lõi kooperatiivmajandite vormi, mis erineb põllumajanduslikest artellidest Nõukogude Liidus. Nad erinevad sellepoolest, et tootmiskooperatiivid SDV-s arenevad natsionaliseeritud maa puudumise tingimustes.

Tootmiskooperatiivide edasine areng saksa külas viib üha enam sissetulekute jaotamise sotsialismi printsiibi laienemisele ja tugevnemisele. 1952.a. lõpul I tüüpi kooperatiivid moodustasid 90% kooperatiivide üldarvust, II tüüp - 4% ja III tüüp - 6%. Kuid juba 1953.a. märtsis III tüüpi kooperatiivid moodustasid 19%, 1953.a. juunis - 33%, 1954.a. alguseks kuni 41%. 1955.a. alguses III tüüpi tootmiskooperatiivid moodustasid 60% tootmiskooperatiivide üldarvust ja nad ühendasid 80% nende poolt ühistatud põllumaast. [1]

Esimeses viie aasta plaanis ettenähtud näitajad põllumajanduse osas mitte üksi ei täidetud, vaid ka ületati. Teravilja keskmine saagikus hektarilt tõusis ajavahemikus 1950 kuni 1955.a. 20,7 tsentnerilt 26,4 tsentnerile , õlikultuuride saak 10,7 tsentnerilt 15,6 tsentnerile. Suhkrupeedi saak tõusis ajavahemikus 1950.kuni 1954.a. 273,1 ts-lt 339,5 ts-le,

---

1) Г.Г. Котов, Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, lk. 376.

1955.a. moodustas siiski ainult 286,1 ts. hektarilt. Rahuldamatu on aga kartulisaak. 1950.a. saadi keskmiselt 181,2 ts.hektarilt. Kuni 1952.a. langes kartulisaak 168,0 ts-le; 1954.a. järgnes aga jälle tõus, saak moodustas 200,9 ts. 1955.a. kartulisaak ühelt hektarilt jälle langes, ta moodustas ainult 143,6 ts. [1]

Suurt edu on SDV töötajad saavutanud loomade hulga suurendamisel ja nende produktsiooni tõstmisel. Nii suurendati piimalehmade arvu umbes 1 616 400-lt 1950.a. 2 100 100-le 1955.a. Samas ajavahemikus tõusis sigade arv 5 704 800-lt 9 029 300-le ja lammaste arv 1 085300-lt 1 807 400-le. [2]

Loomakasvatuse toodete kogutoodang suurenes aga 100 ha kasutatava põllumajandusliku pindala kohta ajavahemikus 1950.kuni 1955.a. järgmiselt: tapaloomi 95,7 ts-lt 180,5 ts-le, piim 548,1 ts-lt 853,8 ts-le ja munad 18 500-lt 31 500 tükile. [3]

Tugevnes põllumajanduse materiaalne-tehniline baas, tõusis tööde mehhaniseerimise aste. Viisaastaku vältel võeti kasutusele palju uusi põllumajanduslikke

---

1) Der Zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

2) Sealsamas.

3) Sealsamas.

masinaid nõukogude ja kodumaa konstruktsiooniga. Traktorite arv suurenes 11 668-lt traktorilt 1950.a. 37 546-le esimese viisaastaku lõpuks, kusjuures veel suur hulk vana tüüpi traktoreid kasutuselt kõrvaldati ja asendati uutega.[1)]

MTJ-de varustamine vajalike põllumajanduslike masinatega lubas suurendada nende poolt tehtavate tööde mahtu. 1955.a. MTJ-de tööde maht kasvas 1954.a. võrreldes 31%.

SSÜP ja SDV valitsus pidevalt hoolitsevad põllumajanduse varustamise eest vajaliku kvalifitseeritud kaadriga. SDV-s on rida kõrgemaid õppeasutusi, mis valmistavad kõrgekvalifikatsiooniga spetsialiste põllumajanduse jaoks - agronoome, zootehnikuid, veterinaararste. SDV-s on 74 põllumajanduslikku kooli, kus õpib umbes 7 500 noormeest ja tütarlast.[2)]

On loodud ulatuslik kursuste võrk MTJ-de töötajate, rahvamõisate ja põllumajanduslike tootmiskooperatiivide liikmete kvalifikatsiooni tõstmiseks. Vastavalt SSÜP KK XXI pleenumi otsusele 1960.aastaks kõik

---

1) Der Zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

2) Развитие экономики европейских стран народной демократии, Москва,1956,lk.115.

MTJ-de direktorid peavad saama agrotehnilise hariduse.[1]

SDV põllumajanduse edasine areng on ettenähtud rahvamajanduse arendamise teises viie aasta plaanis (a. 1956-1960). Põllumajanduse kogutoodang teise viie aasta plaani jooksul peab suurenema 121,4%.[2] Põllukultuuride toodangu suurenemine saavutatakse peamiselt saagikuse tõstmise arvel. 1960.aastaks saak ühelt hektarilt peab moodustama:[3]

teravili - 28 ts.,

kartul - 220 ts.,

suhkrupeet - 350 ts.

Loomakasvatuse toodang teise viie aasta plaani kohaselt tõuseb 125,9%. Lihatoodang vastavalt iga 100 ha põllumajanduses kasutatava pindala kohta tõuseb 119% võrreldes 1955.aastaga; piimatoodang suureneb 140%. Seda saavutatakse peamiselt piimaanni suurendamisega ühe lehma kohta, mis 1960.a. peab moodustama 3 050 kg keskmiselt aastas.[4] Neid eesmärke saavutatakse kõigepealt söödabaasi suurendamisega.

Põllumajanduse toodangu tõus väljendab SDV valitsuse ja SSÜP igakülgset hoolitsust põllumajanduse eest.

---

1) Развитие экономики стран народной демократии, lk.235.

2) Der zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

2) Sealsamas.

4) Sealsamas.

IV ptk.

MATERIAALSE HEAOLU JA DEMOKRAATLIKU KULTUURI TÕUS SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS

SDV valitsuse majanduspoliitika on suunatud sotsialismi aluste ülesehitamisele. SDV-s luuakse kõikide töötajate pidevalt kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalseks rahuldamiseks vajalik baas. Vabariigi tootlikud jõud pidevalt arenevad, materiaalsete ja kultuuriliste väärtuste tootmine vahetpidamatult suureneb.

Elanikkonna varustamine toiduainetega ja tööstuskaupadega SDV-s suureneb iga aastaga. Jaekaubanduse käive tõusis 1950.-1953.a. vahelisel perioodil 10 miljardit marka.[1] Eriti suurenes viimastel aastatel jalanõude ja tekstiilkauba müük.

Pidevalt laieneb kaupluste võrk. Pidev hindade alandamine kiirendab töötajate heaolu kasvu. Rahvamajanduse arendamise esimeses viie aasta plaanis oli ettenähtud 1955.a. jaehindu alandada 28% võrreldes

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk. 56.

1950.aastaga. See alandamine viidi läbi juba 1953.a.[1]

SDV-s on täiskasvanute jaoks 48 -tunniline töönädal, s.t. 8 t.tööpäeva. Noormeestele ja neidudele 16.-18.aastani on töönädala pikkus 45 t. või 7,5 tunniline tööpäev. Noortele 14.-16 a. 42 tunniline töönädal.[2] Rasketel ja tervist kahjustavatel töödel on tööpäeva veelgi lühendatud.

6.detsembril 1956.a. SDV Ministrite Nõukogu otsustas: lühendada töönädalat rasketööstus ettevõtetes 45 tunnile.[3] Alates 1.jaanuarist 1957.a. töönädalat lühendati 45 tunnile kaheksas masinaehitusettevõttes, et nende kogemuste põhjal vastav seadus välja töötada, ja samm-sammult see ellurakendada teistes rasketööstusettevõtetes alates 1.veebruarist 1957.a.

Kõik töölised ja teenistujad SDV-s saavad iga-aastast puhkust. Puhkuse pikkus harilikult on 12 tööpäeva. Töölised rasketel ja tervistkahjustavatel töödel saavad 18-24 tööpäeva. Juhtivad ja vastutavad töötajad saavad samuti 18-24 tööpäeva. Noorukitele 14-16 aastani on ettenähtud 21 tööpäeva ja 16-18.aastani - 18 tööpäeva.[4]

Lääne-Saksamaal on olukord hoopis teistsugune. 1954.a. Lääne-Saksamaal ja Berliini vastavas osas

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk.56-57.

2) Германская Демократическая Республика, lk. 50.

3) "Neues Deutschland", 7.Dezember 1956.

4) Германская Демократическая Республика, lk.51.

oli 1 473 töötut.[1] SDV-s juba ammu on likvideeritud töötus.

Tööpalk pidevalt tõuseb. SDV töötajate ja teenistujate töötasu juba 1953.a. oli võrreldes 1950.aastaga 24,4% kõrgem, olgugi, et selline kasv oli ette nähtud[2] alles viisaastaku lõpuks.

Suurt tähelepanu pööratakse SDV-s töötajate tervise eest hoolitsemisele. Näit.1953.a. SDV-s kuulutati tervishoiule 182,4 marka inimese peale, samal ajal Lääne-Saksamaal ainult 25,3 marka. Töötajatele meditsiinilise abi kindlustamise eesmärgil kõigi suuremate rahvaettevõtete juurde on loodud tehase polikliinikud. Ajavahemikus 1950.-1955.a. polikliinikute arv (vastavalt viie aasta plaanile) suurenes 2 430-lt 5 170-le.[3]

Töötajate ja teenistujate puhkuse veetmiseks SDV-s on 313 sanatooriumi ja puhkekodu sotsiaalkindlustusorganite käsutuses (1954.a. andmete kohaselt). Peale selle 76 sanatooriumi kuulub tervishoiu organitele. Töötajatele on kättesaadavaks saanud kõige luksuslikumad kuurordid. Näit. kuulus kuurort Bad-Elster (Tšehhoslovakkia piiril), kus varem puhkasid

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk. 57.

2) Sealsamas, lk.57.

3) Sealsamas, lk.58.

ainult suurkapitalistid, nüüd aasta läbi puhkavad töölised ja teenistujad. Enamus neist saab tasuta või soodustastega tuusikuid. 1947.a.-st kuni 1952.a-ni enam kui 1 300 tuh. töölist oli sanatooriumis või puhkekodus.[1]

1948.-1952.a-ni summad, mis assigneeriti tööliste ja teenistujate puhkusele, suurenesid SDV-s 3 korda.[2] Lääne-Saksamaal selliseid assigneeringuid üldse pole.

Saksa vabad ametiühingud organiseerivad turismiretki ja ekskursioone Tüüringisse ja teistesse vabariigi maalilistesse kohtadesse, väljasõite Balti mere kaldaile jne. Nendes kohtades on loodud riiklikud turismi baasid ja spordilaagrid. Paljud suured rahvaettevõtted omavad oma puhkekodusid. Organiseeritakse ekskursioone ka teistesse maadesse. Palju töötajaid ja intelligentsi esindajaid veedavad puhkuse Tšehhoslovakkias, Rumeenias, Bulgaarias.

Erilist hoolt kannab SDV valitsus laste puhkuse eest. Iga aasta suureneb kohtade arv koolilaste laagrites. Näit.1952.a. ettevõtete lastelaagrid mahutasid 420 tuh. last, 1953.a. juba 530 tuh.last. Pioneerilaagreid 1952.a. oli 39 - 65 tuh. kohaga, 1953.a. - 49 - 75 tuh. kohaga.[3]

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk.59.

2) Sealsamas, 59.

3) Sealsamas, lk.60.

Tööstuse ja põllumajanduse tootmise suurenemise baasil esimese viisaastaku jooksul tõusis rahva heaolu iga aastaga. Esimese viisaastaku alguses võidi elanikkonna vajadusi rahuldada ainult puudulikult. Esimese viisaastaku lõpuks võrreldes 1950.a-ga, oli aga saavutatud toiduainete alal järgmist: võid 71% rohkem , liha ja lihatooteid 120%, margariini 229%, mune 180% rohkem ja tööstuskaupade alal, näiteks, nahkjalatseid 175% rohkem.[1]

Teise viie aasta plaani (a.1956-60) ellurakendamise perioodil tõuseb rahva materiaalne heaolu veelgi.

Saksa Demokraatlikus Vabariigis on loodud originaalne demokraatlik kool, kus lapsi kasvatatakse kui aktiivseid võitlejaid rahu ja demokraatia eest, sotsialismi ja sõpruse eest kõigi rahvastega.

1945.-46.aastal viidi läbi koolireform. Teostatud reform avas uksed tööliste ja talupoegade lastele. Vabariigi keskkoolis õppijaist moodustasid nüüd 1/3 tööliste, talupoegade ja käsitööliste lapsed, 1939.a. nende arv kõikus aga 5-7% vahel.[2]

1950.a. 15.detsembri seaduses kooliharidus kohustuslikkuse kohta märgitakse, et kehtestatakse kaheksaklassiline algkool ja et koolikohustus kestab 18 eluaastani.[3]

---

1) Der Zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

2) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.363.

3) Sealsamas, lk. 390 - 391.

SDV kool omab ühtset struktuuri, alates lasteaiast kuni ülikoolini. Vanemate klasside õpilaste ja üliõpilaste valik ei sõltu mitte vanemate rahakotist, vaid õpilaste võimetest.

Demokraatliku kooli struktuur on järgmine:

Laste jaoks 3.-6.a. - lasteaiad (vabatahtlik)
" " 6.-14.a.- algkool (kohustuslik)
Noorte jaoks 14.-17.a. - erikool (kohustuslik)
või 14.-18.a. - keskkool (vabatahtlik)

Peale eri- või keskkooli lõpetamist järgnevad spetsiaalsed kõrgemad koolid või ülikool.

Nagu eelpool nimetatud, laste jaoks 3.-6.aastani, on kõikjal asutatud lasteaiad. Iga suur rahvaettevõte omab oma lasteaeda, kuhu võetakse töötavate naiste lapsed. Lasteaedades valmistatakse lapsi ette muuhulgas ka algkooli jaoks. 1947.a. oli SDV-s 1943 lasteaeda 100 831 lapsega, 1953.a. aga juba 6 810 lasteaeda 313 377 lapsega.[1]

Õppimine algkoolis on tasuta kõigile lastele. 60% õpikuist antakse tasuta, ülejäänud müüakse aga odava hinna eest.[2]

Keskkooli osas kehtib õppemaks, kuid tegelikult on see väike. Rohkem kui 3/4 keskkooli õpilastest, nende hulgas tööliste lapsed, väike- ja kesktalupoegade lapsed ja orvud, on vabastatud õppemaksust. Need lapsed saavad tasuta õppevahendid ja lisaks sellele

---

1) Германская Демократическая Республика, lk. 162.
2) Sealsamas, lk. 161.

stipendiumi kuni 60 marka kuus.[1]

Alg- ja keskkoolide arv kasvab pidevalt. Keskkoolide arv tõusis ajavahemikus 1946.-1953.a. 327-lt 618-le. Õpilaste arv sel perioodil kasvas 75 000-lt 124 000-le.[2]

Kõigi suurte keskkoolide juures eksisteerivad ühiselamud. Ühiselamute võrgu laienemine andis võimaluse tööliste ja talurahva lastel senisest rohkem siirduda keskkooli. Tööliste ja talupoegade laste protsent tõusis 19-lt 1945.a. 47-le 1953.a.[3]

Riikliku plaani kohaselt assigneeritakse igal aastal miljoneid marku koolide ehitamiseks, sest sõjakeerises purunes palju koolihooneid, eriti linnades. 1950.aasta rahvamajanduse plaanis oli ette nähtud ehitada 159 uut koolimaja 52 tuh. kohaga, taastada 458 koolimaja 99 tuh. kohaga ja avada 26 internaati keskkoolide ning 31 internaati professionaalsete õppeasutuste juurde.[4]

Uutes koolimajades on peale klasside ja õpetajate tubade veel mugavalt sisustatud kabinetid, söökla, puhketoad ja garderoobid. Sõjajärgseil aastail olid

---

1) Германская Демократическая Республика, lk. 161.

2) Sealsamas, lk. 163.

3) Sealsamas.

4) Конституция и законодательные акты ГДР , lk. 367.

klassiruumid ülekoormatud. Uute koolimajade ehitamisega see küsimus aga lahenes. Näiteks, kui 1946.a. ühes klassis oli keskmiselt 42,1 õpilast, siis 1950.a. oli ainult 29,9.[1]

Suurt tähelepanu on pööratud kooliharidusele külas. Koole külas ei saa praegu võrreldagi sõjaeelse külakooliga. Üheklassiline algkool oli saksa külas tüüpiline. 1945.a. SDV territooriumil oli veel 4 615 üheklassilist algkooli, 1955.a. ainult 56.[2]

Pidevalt kasvab õpetajate arv. 1949.a. oli 63 707 õpetajat, 1952.a. lõpuks oli neid juba 77 153.[3] Esimese viisaastaku lõpuks oli ette nähtud õpetajate arvu tõsta 90 tuh. peale.[4]

SDV koolides puudub kepidistsipliin. Õpetajad ei tohi kasutada kehalisi karistusi. SDV kool kasvatab vabu, iseseisvaid kodanikke, mitte orjameelseid masimaid. Kooli ja lastevanemate vahel on tihe kontakt. Seltsimehelikud suhted nende vahel aitavad kasvatada tervehingelisi ja moraalselt kõrgel tasemel olevaid noori.[5] Tööks lastevanematega on järgmised vormid:

---

1) Германская Демократическая Республика, lk.164.

2) Der Zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

3) Германская Демократическая Республика , lk.164.

4) Н.Полянов, На востоке Германии,Москва,1952, lk.152.

5) Германская Демократическая Республика, lk.165.

1) lastevanemate nõukogud, mis valitakse igal aastal üldisel lastevanemate koosolekul;

2) seminar lastevanematele ja

3) üksikute klasside lastevanemate koosolekud.

Kool paneb aluse ka laste organiseeritusele. 1954.a. oli 6.-14.a. õpilaste hulgas 60% pioneeriorganisatsiooni liikmeid.[1]

Lapsed, kes vajavad ravi, saadetakse tasuta sotsiaalkindlustuse osakonna poolt kuurorti. Kooli vaheaegadel on lastel võimalus viibida laagrites, võtta osa mängudest ja teostada ränna kuid. Üritusest,"lõbus koolivaheaeg kõigile lastele" võttis osa 1953.a. 97% õpilastest.[2] Selleks säästis riik 21 miljonit marka. Lapsed suurtest tööstuskeskustest veedavad oma vaba aja Läänemere ääres või mägedes. Laste kasutuses on palju ruumikaid puhkekodusid. Näiteks, üle tuhande õpilase mahutab "Wilhelm Piecki" nimeline pioneeride vabariik Werbellini järvel.

Suurt tähelepanu pööratakse SDV-s kõrgemale haridusele. Üliõpilaseks võib olla iga noor inimene, kes on varustatud vajalike teadmistega. 1950./51.õ,.-a. tööliste ja talupoegade lapsed moodustasid 40% üli-

---

1) Германская Демократическая Республика, lk.165.

2) Sealsamas, lk.166.

õpilaste koostisest, Weimari Saksamaal nad moodustasid vaevalt 3-4%. 1949.a. oktoobris avati 9 kaheaastast töölis-talupoegade fakulteeti, kuhu võeti vastu ligi 5 000 inimest.[1] Töölistalupoegade fakulteetide avamisega tehti töötavale noorsoole kättesaadavaks kõrgem haridus.

1953.a. SDV-s oli 6 ülikooli - Berliinis, Leipzigis, Halles, Rostokis, Jenas ja Greifswaldis, ning 17 kõrgemat kooli. Üliõpilaste arv 1951.-1953.a. kahekordistus ja moodustas 1953.a. 74 tuh. inimest.[2] 1954.a. sügisel avas SDV valitsus rida uusi kõrgemaid koole. 1954.a. lõpuks ülikoolide ja kõrgemate koolide arv kasvas 23-lt 46-le.[3]

Õppemaks ülikoolides ja kõrgemates koolides on 450 marka aastas. Ükski SDV üliõpilane ei tunne muret, kuidas tasuda õpingute eest, sest 94% üliõpilastest saab stipendiumi. Need aga, kes saavad stipendiumi, õppemaksu ei maksa. Üldse on 98% üliõpilastest vabastatud õppemaksust.[4]

---

1) А. Быковский, Успехи Германской Демократической Республики в борьбе за единую демократическую Германию, Москва 1951, lk.11.

2) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk.71-72.

3) Германская Демократическая Республика, lk.167.

4) Sealsamas, lk. 168.

Stipendium on igas kuus 180 marka. Mõningate erialade juures, mis omavad erilist tähtsust rahvamajanduses, stipendium tõuseb kuni 200 marka. Juurdemaks eduka õppetöö eest on 40-80 marka. Tööliste ja talupoegade lastel on võimalus saada Wilhelm Piecki nimelist stipendiumi 300 marga ulatuses. Erakordselt andekad õpilased saavad Karl Marxi nimelist stipendiumi 450 marga ulatuses.[1]

Riigi subsiidium igale üliõpilasele 1951.a. moodustas 4 125 marka, 1952.a. - 5 229 marka ja 1953.a. 6 200 marka. Lääne-Saksamaal 1951.a. see moodustas ainult 1 776 marka.[2]

Üliõpilaste kasutuses on laialdane ühiselamute võrk. 1953.a. lõpul kõrgemate koolide ühiselamutes oli ligikaudu 19 000 kohta.[3]

SDV ülikoolides ja kõrgemates koolides omandatakse põhjalikke ja sügavaid teadmisi. Igal aastal ülikoolid ja kõrgemad koolid lasevad välja tuhandeid noori spetsialiste - insenere, agronoome, arste, teadlasi, kes rakendavad oma teadmised rahva teenistusse. Need on inimesed laia silmaringi ja uue ideoloogiaga. Nad on relvastatud marksismi-leninismi teooriaga.

---

1) Германская Демократическая республика, lk. 169.

2) Sealsamas, lk. 170.

3) Sealsamas.

Esimese viisaastaku lõpul SDV kõrgemates koolides õppis ligi 44 000 üliõpilast, s.o. peaaegu 17 tuh. rohkem kui 1950.a. Töölis-talupoegade fakulteedis 1950.a. õppis enam kui 6 1/2 tuh. kuulajat, viisaastaku lõpuks see arv aga kahekordistus.[1]

Hoopis teistsugune on hariduse saamine Lääne-Saksamaal. Töötava rahva laste ees on suletud ülikoolide uksed. Üliõpilastest ainult 2,2% moodustavad lihtsate inimeste lapsed.[2] Selle eest aga kõrgemate koolide auditooriumid on täidetud endiste hitlerlaste järeltulijatega. Terve Lääne-Saksamaa kasvatussüsteem põhineb sellele, et teha noortest sakslastest mittemõtlevaid sõdureid, kes on valmis marssima sinna, kuhu käsivad ameerika kindralid.

Paljud Lääne-Saksamaa üliõpilased unistavad astuda SDV kõrgematesse koolidesse, sest siin ei oota neid peale lõpetamist töötus, vaid suur ja mitmepalgeline tööelu.

Lääne-Saksamaa koolides õpetavad vanad õpetajad - fašistid vanadest fašistlikest õpikutest. Näiteks ülikoolilinnas Tübingenis hakkas lugema filosoofiat endine hitlerlik kindral Speidel, kes alustas oma karjääri hitlerliku feldmarssali Rommeli teenistuses.[3]

---

1) Н. Полянов, На востоке Германии , lk. 148.

2) Sealsamas, lk. 142.

3) Sealsamas, lk. 143.

SDV ülikòolidel on tihedad sidemed teiste maade ülikoolidega, eriti Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade ülikoolidega. Palju noori SDV-st õpib Moskvas, Leningradis, Pekingis, Varssavis, Prahas jm. [1]

Sotsialismi ülesehitamine SDV-s nõuab, et noortest kasvatatakse riigile ustavad kodanikud, tahtekindlad, töökad ja distsiplineeritud inimesed.

Esimese viie aasta plaani jooksul kulutati SDV-s suuri summasid rahvaharidusele, teadusele, kirjandusele ja kunstile. Samal ajal Lääne-Saksamaal piiratakse väljaminekuid kultuurilisel otstarbel. Riik kulutas kultuuri heaks esimese viie aasta plaani vältel 12,6 miljardit marka. [2]

1951.a.	1,7	miljardit marka
1952.a.	2,2	" "
1953.a.	2,6	" "
1954.a.	2,9	" "
1955.a.	3,2	" "

Teadus, kunst ja kirjandus SDV-s kuuluvad rahvale. Konstitutsiooni 34.paragrahvis öeldakse: "Kunst, teadus ja nende õppimine on vabad. Riik võtab enda peale

---

1) Германская Демократическая Республика, lk.170.

2) Der zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1. April 1956.

teaduse ja kunsti kindlustamise ja kaitse ...." [1]

Teadusliku uurimistöö vabadus on garanteeritud. SDV teadlastel on sidemed teiste maade teadlastega, sealhulgas ka Lääne-Saksamaa teadlastega. Sidemed Ida- ja Lääne-Saksamaa õpetlaste vahel teenivad teadusliku uurimistöö huve. Näiteks, hilis-antiikaja religiooni ajaloo komisjon leidis igakülgset tunnustamist Lääne-Saksmaa selle küsimuse spetsialistide poolt. [2]

SDV teadlased laialt kasutavad ka nõukogude teaduse saavutusi. Näiteks, saksa füsioloogide Leipzigi konverents märkis vajadust laiemalt tundma õppida I.P. Pavlovi õpetust. Konverentsil otsustati tõlkida Pavlovi tööd saksa keelde, asutada Pavlovi nimeline instituut kui eksperimentaaluurimis keskus, luua kliiniline keskus Pavlovi õpetuse õppimiseks. [3]

Riik kulutab igal aastal miljoneid marku teaduse arendamiseks. Need summad aastast aastasse suurenevad. Teadusliku elu keskuseks on Saksa Teaduste Akadeemia, mis 11. juunil 1950.a. pühitses oma 250.sünnipäeva. Sel aastal assigneeriti valitsuse poolt akadeemia korraldamiseks 5 milj.marka. Hinnaliste teaduslike tööde

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР, lk.lk.35.

2) Германская Демократическая Республика , lk. 172.

3) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk.74.

väljaandmiseks assigneeriti 240 tuh. marka.[1]

SDV teadlased korraldavad tihti ekspeditsioone teistesse maadesse. 1954.a. käis akadeemia liikme prof. Hofmeisteri juhtimisel astronoomiline ekspeditsioon Lõuna-Aafrikas. Samal aastal käis ka saksa teadlaste ekspeditsioon Rootsis, eesmärgiga ~~-~~ jälgida päikese varjutust. 1954.a. komandeeriti veel mõned õpetlased geograafilisele uurimistööle Sahhaarasse.[2]

SDV valitsus soodustab ja toetab igakülgselt teaduse ja tehnika arengut. On sisseseatud Rahvuslik preemia, milliseid jagatakse välja igal aastal kirjanduse, kunsti, teaduse ja tehnika alal töötajaile.

Teaduse ja tehnika alal antakse välja 30 preemiat: neist 5 esimese järgu, á 100 000 marka; 10 teise järgu preemiat, á 50 000 marka ja 15 kolmanda järgu preemiat, á 25 000 marka.[3]

SDV teadlased osutavad abi vabariigi rahvamajandusele. Selle eest 294 teaduse, tööstuse ja põllumajanduse tegelast on autasustatud Rahvusliku preemiaga (1954.a. andmetel).[4]

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.351-352.

2) Германская Демократическая Республика , lk.174.

3) Конституция и законодательные акты ГДР, lk.407.

4) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа , lk. 72-74.

SDV kirjandus on aktiivne osavõtja võitluses rahu ja Saksamaa ühendamise eest. Saksa vanema põlve kirjanikud - Anna Seghers, Willi Bredel, Johhannes R. Becher, Arnold Zweig, Friedrich Wolf, samuti ka noored literaadid, on pühendanud palju lehekülgi võitlusele fašismi vastu, mehistele inimestele, kes läksid surma vabaduse ja demokraatia eest. Need kirjanikud jutustavad rahvale Nõukogude Liidust, tema vapratest poegadest, kes andsid elu, et vabastada sakslasi hitlerlikust türannist. SDV eesrindlik kirjandus aitab lihtsaid inimesi leida õiget teed paremasse tulevikku.

Paljud nimetatud saksa kirjanikest on tuntud väljaspool SDV piire. Suure populaarsuse on väärinud naiskirjanik Anna Seghers. Ta võitles aktiivselt fašismi vastu, aga praegu ehitab koos rahvaga uut elu SDV-s. Tema teose kangelane on lihtne inimene. Paremad tema teostest - "Seitsmes rist" ja "Surnud jäävad noorteks" . on võitnud rahvusvahelise kuulsuse. Anna Seghers jutustab inimestest suure hingega, kes minutikski ei lakka uskumast, et tuleb kord päev, mil fašistlik ike asendub rõõmsa päikeselise päevaga. Väsimatu võitleja-na rahu eest sai Anna Seghers 1951.a. rahvusvahelise Stalini nimelise preemia "Rahu kindlustamine rahvaste

vahel.

Nõukogude Eesti lugejale on hästi tuntud ka Willi Bredeli töö "Sugulased ja tuttavad."

Saksa kirjandustegelased pole unustanud ka mineviku kirjanduse parimaid saavutusi. Võrreldes Lääne-Saksamaaga antakse SDV-s välja palju rohkem klassikuid. 1952.-1953.a. anti SDV-s välja Saksa klassikute 109 üksikut või koguteost üldtiraažiga üle 3 milj. eksemplari.[1] Esikohal on siin Goethe teosed, millistest on 50 väljaannet 465 000 eksemplaris. Käesoleval ajal antakse välja Lessingi ja Schilleri koguteoseid.

Väärib märkimist, et need suured tiraažid ostetakse tervenisti ära üsna varsti peale ilmumist. Selle põhjuseks pole ainuüksi sakslaste suur huvi kirjanduse vastu, vaid ka nende väljaannete madalad hinnad, mis on võimalikud tänu suurtele tiraažidele. Näiteks, Goethe teoste kuueköiteline väljaanne kirjastuse "Aufbau" poolt maksab 28,50 marka.(tiraaž 50 000 1952.-53.a.)[2].

Suurel arvul antakse välja ka Thomas Manni, Heinrich Manni, Herman Hesse, Leonhard Franke ja paljude teiste saksa kirjanike teoseid.

Hästi tuntud on ka vene ja nõukogude kirjanikud

---

1) Германская Демократическая Республика , lk. 184.

2) Sealsamas.

saksa lugejaile. Nendega koos kohtame suuri nimesid kogu kirjanduse ajaloost, alates Homerosest kuni Dickensi ja Fieldingini.

SDV-s 1952.a. välja antud raamatute hulgas oli 6261 teost, kogutiraažiga 112 milj. eksemplari; 1953. aastal ligikaudu 7200 teost, kogutiraažiga 100 milj. eksemplari.[1] See tähendab, et SDV-s antakse igal aastal välja raamatuid iga elaniku kohta 5,6 raamatut (Lääne-Saksamaal - 2,6).

Kirjanike materiaalne olukord pole kunagi olnud nii kindlustatud, kui käesoleval ajal SDV-s.

SDV-s on ka rikkalik laste- ja noorsoo kirjandus.

Suuri edusamme on teinud ka SDV teatrid. Sõjajärgseil aastail on taastatud ja loodud 70 professionaalset teatrit.[2] Esmajärjekorras etendatakse neis saksa näidendeid. Näiteks: draamateatris:

48% saksa lavateosed

22% vene ja nõukogude lavateosed

8% inglise lavateosed jne.

Ooper: 1952./53.a. teatri hooajal SDV ooperiteatrite laval etendati 53% saksa, 30% itaalia, 8% prantsuse, 4% tšehhoslovakkia, 3% vene ja nõukogude heliloojate loomingust.

---

1) Германская Демократическая Республика, lk.187.

2) Sealsamas, lk. 179.

Operett: 40% austria, 32% saksa, 18% ungari jt. [1]
heliloojate teoseid.

1952.- 1953.a. teatrihooajal, etendati 163 korda "Wilhelm Telli", niisama sageli Schilleri "Don Car- [2]
lost".

Need mõningad näited lükkavad ümber vale väite, et SDV teatrilaval võib vaadata ainult vene ja nõukogude teoseid.

Samal teatrihooajal etendati Lortzingi ooperit [3]
"Tsaar ja puusepp" 264 korda.

Iga SDV kodanik võib külastada teatrit. Sageli on võimalik omandada individuaalne või kollektiivne abonement teatrikülastamiseks.

Vabariigis on ehitatud ka hulgaliselt teatrihooneid. See annab võimaluse veel paremini tutvuda demokraatliku kunstiga.

Uusi teid oma loomingus otsivad SDV heliloojad. Vabanedes formalismi hukutavast mõjust, nad loovad muusikat, mis on arusaadav lihtsale inimesele, mis kajastab tema rahulikku tööd. Muusika ajakiri "Musik und Gesellschaft" peab võitlust realistlike traditsioonide eest muusikas.

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа , lk.75.

2) Германская Демократическая Республика , lk.179.

3) Sealsamas, lk. 180.

Uut, kõrgekvaliteedilist muusika tegelaste kaadrit valmistab ette Berliini konservatoorium. Nimetatud õppeasutus on valitsuse pideva hoolitsuse all. Seda näitab järgmine fakt. 1950.a. assigneeriti konservatooriumile 450 tuh. marka.[1]

Suurt tähtsust rahva kultuurilisel kasvatamisel omab kino.

7.augustil 1952.a. määrusega Riikliku Kinematograafia komitee organisatsiooni kohta pandi alus SDV filmiühingule "Defa". "Defal" on kunstilise filmi stuudio, lastefilmide stuudio, kinožurnaalide ja dokumentaalfilmide stuudio, populaarteaduslike ja õppefilmide stuudio.[2]

"Defa"on andnud välja terve rea tuntuks saanud filme nagu "Ühe perekonna ajalugu", "Jumalate kohus", "Kirjuruudulised" jt.[3]

SDV kinoekraanil demonstreeritakse ka välismaa filme, nagu "Parma kloostor" (prantsuse) jt.

Lääne-Saksamaa kinoteatrid on täidetud Hollywoodi toodetega. 1952.a. algul Lääne-Saksamaa kinoekraanidel demonstreeriti rohkem kui 550 ameerika filmi.[4]

Sõja tagajärjel hukkus palju arhitektuuri ja kunsti mälestusmärke Ida-Saksamaal. 13.veebruaril 1945.a.

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР , lk. 351.
2) Sealsamas, lk. 421.
3) Н. Полянов, На востоке Германии , lk. 157.
4) Sealsamas, lk. 145.

õhurünnakuga purustati selline arhitektuuriline mälestusmärk nagu Dresdeni torn.[1]

SDV valitsus pöörab suurt tähelepanu kõikide arhitektuuri mälestusmärkide restaureerimisele, millised onavad kunstilist ja ajaloolist hinnatavust. Nii on juba restaureeritud Hedwigskirche Berliinis (purustatud 80%), Berliini Riiklik Ooperiteater Unter der Lindenil (purustatud 70%), Magdeburgi katedraal (purustatud 30%), Goethe Maja Weimaris (purustatud 30%), Schilleri maja Weimaris (purustatud 30%), Herderi kirik Weimaris (purustatud 30%), Wartburgi loss Eisenachis jt.[2]

Kunstielu soodustamiseks assigneeris valitsus 1950.a. Saksa Kunstide Akadeemiale 1 900 tuh. marka.[3]

Suurt võitlust formalismi vastu on peetud SDV kunstis. Selles võitluses etendab peaosa SSÜP, kes aitab kunstitegelastel kiiremini leida teed realismi juurde. SDV kunstnikud püüavad oma loomingus läheneda tegelikkusele. Nende teostes hakkab üha rohkem kohta võtma lihtne tööinimene.

SDV-s on organiseeritud rida kujutava kunsti näitusi. Kolmas saksa kunstinäitus Dresdenis näitas sammu edasi kujutava kunsti arengua. Sellele näitusele oli saadetud 3 tuh. tööd, sealhulgas 900 Lääne-Saksamaalt.

---

1) Германская Демократическая Республика, lk. 176.
2) Sealsamas, lk. 177.
3) Конституция и законодательные акты ГДР, lk. 352.

Näitusele välja pandud oli 650 tööd. Enamusele oli iseloomulik püüe kujutada saksa rahva võitlust rahu eest, militarismi vastu, püüe näidata uusi elu nähtusi. Külastajad soojalt hindasid Albert Langerbecki tööd "Obermeister aktivist Willi Pusis". Kõrge hinnangu sai ka Rudolf Werneri ja Fritz Werneri "Sõprus". Kunstnikud kujutavad südamlikku momenti: nõukogude sõdur-autojuht vestleb saksa poisikesega.[1]

SDV valitsus on loonud töötajate jaoks võimaluse osavõtta kultuurielust. Selleks on enam kui 500 klubi ja kultuurimaja loodud rahvaettevõtete juurde.[2] Suurepärased puhketoad, ruumid ringide töö jaoks, värsked ajalehed ja ajakirjad - kõik see on töötajate kasutuses. Kinoetendused, kontserdid, tantsuõhtud ja kirjandusõhtud on tavaliseks nähtuseks tööstuse klubides.

1953.a. vabariigi ettevõtete juures oli ligi 10 500 isetegevuskollektiivi, nende hulgas 3 500 muusikalist kollektiivi, 3 tuh. koori ja 2 tuh. draamaringi, 2 tuh. tantsugruppi jm.[3]

Esimese viie aasta plaani alguses seisid SDV kunstnikud ja kirjanikud veel kodanliku dekadentsismi, eriti just formalismi kammitsais, mis uue realistliku kunsti edasiarengut pidurdas. Kirjandus moodustas ainult

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk. 74.

2) Sealsamas, lk. 76.

3) Sealsamas.

erandi, kuna temas antifašistliku võitluse realistlik traditsioon oli elav ja tugev. Sotsialistliku ühiskonna arenemise ja kasvamisega muutus kõikide kultuurialade ilme. Tormiliselt edasiarenev elu sai paremaks õpetajaks kunstnikele.

Suur saksa luuletaja, praegune SDV kultuuriminister Johannes Becher rääkis SSÜP II konverentsil: "Ehitades sotsialistlikku kultuuri, meie täielikult tunneme meie ühtekuuluvust nendega, kes ehitavad nõukogude kultuuri, nõukogude kultuurimeistritega, kes on loonud mitte ainult tõelist rahva, vaid ka uue inimkonna kultuuri." [1)]

Sellist kultuuri - vormilt rahvuslikku ja sisult sotsialistlikku, loob SDV.

---

1) С. Алексеев, ГДР - оплот миролюбивых сил немецкого народа, lk. 78.

V ptk.

VÕITLUS ÜHTSE , DEMOKRAATLIKU JA RAHUARMASTAVA SAKSAMAA EEST

Rea aastate. vältel pärast Teist Maailmasõda on Saksamaa küsimus asunud kõigi rahuarmastavate rahvaste tähelepanu keskpunktis. See on üks küsimus probleemidest, mis jäid lahendamata pärast sõja lõppu.

Kohe peale Teist Maailmasõda imperialistlikud ringkonnad läänes võtsid kursi Saksamaa lõhestamisele ja saksa militarismi taastamisele.

Saksamaa ühendamise eest võitlevad kõik progressiivsed tegelased Saksamaal, kõik, kes taotlevad ühtset ja vaba kodumaad. Suurt jõudu võitluses Saksamaa ühtsuse eest esindab Rahvusrinne, mis ühendab töölisi, talupoegi, intelligentsi, käsitöölisi ja kaupmehi. Ta kujutab endast kõikide patriootlike jõudude liitu, kelle eesmärk on ühtse, demokraatliku ja rahuarmastava saksa riigi loomine. Juhtivaks jõuks Rahvusrindes on töölisklass eesotsas Saksamaa Sotsialistliku Ühtsusparteiga. SSÜP III kongressil märkis Wilhelm Pieck, et Saksamaa poliitilise ja majandusliku ühtsuse taastamine demokraatlikel ja rahulikel alustel, võitlus

Saksamaaga õiglase rahulepingu kiire sõlmimise eest ja seejärel kõigi okupatsioonivägede väljaviimise eest on SDV tähtsamad välispoliitilised ülesanded.[1]

Saksamaa ühtsuse eest võitlevad kõik rahuarmastavad riigid, eesotsas Nõukogude Liiduga. Nõukogude Liit seisis ja seisab Saksamaa ühendamise eest demokraatlikel alustel.

1947.a. märtsis-aprillis Nõukogude valitsus pani ette moodustada ülesaksamaaline demokraatlik valitsus. Läänеriigid lükkasid selle ettepaneku tagasi.[2]

1947.a. novembris Nõukogude valitsus esines nõudmisega valmistada rahuleping Saksamaaga. Läänеriigid lükkasid tagasi ka selle ettepaneku.[3]

1950.aasta septembris toimus New-Yorgis Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa välisministrite nõupidamine, kus arutati Saksamaa küsimust. 19.septembril avaldatud kommünikee väljendab selgesti, et kolm läänеriiki tahavad Lääne-Saksamaad muuta kolmanda maailmasõja platsdarmiks.[4]

Väljendades saksa rahva tahet, tegi SSÜP Poliitbüroo 21.septembril 1950.a. avalduse, milles ta mõistis hukka läänеriikide poliitika ja kutsus kõiki

---

1) S.M. Višnev, Saksamaa küsimus ja võitlus kahe leeri vahel, Tallinn, 1951, lk.49.
2) Германская Демократическая Республика , lk. 200.
3) Sealsamas.
4) "Rahva Hääl", nr. 251(2369), 21.X 1950.

saksa patrioote võitlusse Rahvusrinde järgmiste nõudmiste eest:

rahuleping kogu Saksamaaga ja kõigi okupatsioonivägede väljaviimine;

Saksamaa ühtsuse taastamine Potsdami otsuste demokraatlikul alusel;

Saksamaa pealinna Berliini demokraatliku ühtsuse taastamine;

Vabade valimiste läbiviimine ilma okupatsioonivägede vahelesegamiseta;

saksa rahuliku majanduse kui parema elu saavutamise aluse ehitamine ja kiire arendamine.[1]

Läänemaade New-Yorgi nõupidamise otsused on suunatud saksa rahva vastu, rahuürituse vastu Euroopas ja kogu maailmas. Need otsused on esimeseks sammuks kolmanda maailmasõja teel, mida valmistab ette ameerika imperialism.

20.-21.oktoobril 1950.a. toimus Prahas Nõukogude valitsuse initsiatiivil kokku kutsutud kaheksa riigi - Nõukogude Liidu, SDV, Albaania, Bulgaaria, Poola, Tšehhoslovakkia, Rumeenia ja Ungari välisministrite nõupidamine, kus asutati küsimusi, mis kerkisid üles seoses New Yorgi nõupidamise otsustega.[2] Praha

---

1) "Rahva Hääl", nr. 227 (2345), 23.IX 1950.

2) S.M. Višnev, Saksamaa küsimus ja võitlus kahe leeri vahel, lk. 63.

nõupidamisel paljastati läänеriikide poliitika agressiivne kurss Saksamaal ja töötati välja järjekindel demokraatlik programm Saksamaa küsimuse lahendamiseks. Kaheksa riigi välisministrite nõupidamise avalduses öeldakse, et kolme läänеriigi valitsused läksid üle agressiooni poliitikale, mis ei vasta rahu huvidele Euroopas ja samuti rahuarmastavate rahvaste huvidele kogu maailmas. Läänеriikide agressiivsele poliitikale Nõukogude Liit ja rahvademokraatiamaad vastandasid oma rahuarmastava poliitika kursi, mis arvestab julgeoleku kindlustamist Euroopas, samuti ka Saksamaa küsimuse reguleerimist vastavalt saksa rahva huvidele.

24.oktoobril 1950.a. toimus Berliinis SDV Ministrite Nõukogu erakorraline istung, kus arutati kaheksa riigi välisministrite nõupidamise tulemusi. Avaldatud kommünikees öeldakse:"SDV valitsus võttis suure rahuldustundega teadmiseks oma välisministri teadaande... Praha nõupidamisest Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia ja Prantsusmaa välisministrite New-Yorgi nõupidamise otsuste puhul Lääne-Saksamaa remilitariseerimisküsimuses. Ta on Nõukogude Liidu valitsusele ja Euroopa rahvademokraatiamaade valitsustele tänulik selle eest, et SDV valitsus võis osa võtta Praha nõupidamisest võrdõigusliku liikmena ja et saksa rahva õiglane nõudmine oma isamaa ühtsuse taastamise ning rahulepingu kiireima sõlmimise suhtes leidis uuesti täit

toetust valitsustelt, kes nõupidamisest osa võtsid."[1]

Nõukogude Liit on alati toetanud saksa rahva püüet ühtse ja demokraatliku Saksamaa loomisel.

Väsimatus võitlust Saksamaa taasühendamise eest peavad SDV valitsus ja SSÜP. 195o.a. 30.novembril SDV peaminister Grotewohl saatis Adenauerile kirja, milles pani ette luua Ülesaksamaaline Asutav Kogu Ida- ja Lääne-Saksamaa esindajaist, mis valmistaks ette Ajutise valitsuse moodustamist.[2] Nimetatud kirjas rõhutati, et SDV on valmis läbi viima läbirääkimisi ausa vastastikuse arusaamise vaimus kõigis küsimustes, mis on seotud Ülesaksamaalise Asutava Kogu loomise ja ülesannetega. SDV peaministri kirja eesmärk oli: saavutada vastastikune asusaamine sakslaste eneste vahel rahu kaitsmise, Saksamaa ühtsuse taastamise ja rahulepingu sõlmimise küsimustes. SDV valitsuse initsiatiiv leidis toetust kogu saksa rahva poolt.

Vaatamata saksa rahva õilsale püüdele, saavutada Saksamaa ühtsus ja sõltumatus, föderaalvabariigi kantsler Adenauer viivitas vastuse saatmisega Grotewohlile. Oma ettekandes pressikonverentsil 15.jaanuaril 1951.a. Adenauer lükkas tagasi SDV valitsuse ettepaneku.[3]

---

1) "Rahva Hääl", nr.257 (2375), 28.X 1950.

2) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.76.

3) Sealsamas, lk. 77.

Sellega näitas Adenauer, et ta ajab revanšistlikku poliitikat mis viib saksa rahva katastroofile.

5.märtsil 1951.a. pöördus SDV Rahvakogu presiidium Nõukogude Liidu, Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriikide valitsuste poole palvega, sõlmida rahuleping Saksamaaga veel 1951.a.[1] Rahuleping pidi sisaldama järgmisi nõudmisi: Saksamaa demokratiseerimine ja demilitariseerimine, Saksamaa ühtsuse taastamine, okupatsioonivägede väljaviimine vähemalt aasta jooksul pärast rahulepingu allakirjutamist.

See ja kõik järgnevad SDV katsed - saavutada Saksamaa ühendamine rahulikul teel ja rahulepingu sõlmimine, on jäänud tagajärjetuks.

1952.a. 10.märtsil tegi Nõukogude valitsus kolmele läänеriigile ettepaneku ühiselt arutada Saksamaaga rahulepingu sõlmimise ja ülesaksamaalise valitsuse loomise küsimust. Nõukogude valitsus esitas rahulepingu aluste projekti, püüdes sellisel teel kergendada ja kiirendada selle ettevalmistamist. See lepingu projekt[2] nägi ette:

a) Saksamaa taastamine kui ühtne riik;

b) okupatsioonivägede väljaviimine vähemalt aasta jooksul peale rahulepingu jõusse astumist;

---

1) Конституция и законодательные акты ГДР , lk.81.

2) Германская Демократическая Республика , lk. 200.

d) demokraatlike õiguste garanteerimine kõigile;

e) kõikide demokraatlike parteide ja massiorganisatsioonide vabadus;

g) kõikide organisatsioonide keelamine, mis on vaenulikud demokraatiale ja rahule; jne.

Nõukogude valitsuse püüd lahendada viivitamatult Saksamaa küsimuses, leidis oma väljenduse tema avalduses valmisolekust arutada ka teisi võimalikke ettepanekuid Saksamaaga rahulepingu sõlmimise küsimuses. Kolm läänemaad vastas sellele Nõukogude valitsuse noodile mitmesuguste põhjendamatute vastuväidete ja kunstlike eeltingimuste esitamisega. See näitab selgesti, et Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa ei soovigi sõlmida rahulepingut.

Nõukogude valitsuse noodis 24.maist 1952.a. juhitakse tähelepanu motiividele, millest juhinduvad läänemaad, kõigiti takistades Saksamaa ühendamise küsimuse otsustamist ja temaga rahulepingu sõlmimist. Nõukogude valitsus juhtis kogu maailma tähelepanu sellele faktile, et üheaegselt nootide vahetamisega Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused pidasid Bonni revanšistidega separaatseid läbirääkimisi separaatse sõjalise lepingu sõlmimise üle, mis rahva petmise eesmärgil on nimetatud "Üldiseks lepinguks."[1]

---

1) "Rahva Hääl", nr. 129 (2862), 1.VI 1952.

Sellest ilmnes ülima selgusega kaks teed, kaks poliitikat saksa küsimuses: Nõukogude Liidu ja kogu rahu ja demokraatia leeri poliitika - poliitika, mis on suunatud Saksamaa ühendamisele ja temaga rahulepingu sõlmimisele; ameerika, inglise ja prantsuse imperialistide poliitika, mis on suunatud Saksamaa lõhestamisele ja tema muutmisele agressiooni tööriistaks.

4.augusti 1953.a. noodis Nõukogude valitsus tegi ettepaneku kokku kutsuda nelja riigi välisministrite nõupidamine, aga 15.augustil ta pani ette kokkukutsuda rahukonverents, et läbi arutada rahulepingu küsimus Saksamaaga, moodustada Ajutine ülesaksamaaline valitsus ja viia läbi vabad ülesaksamaalised valimised. Nõukogude valitsus näitas oma noodis, et tee, millel asuvad Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa saksa küsimuses, viib saksa militarismi taastamisele.[1]

20.- 22. augustil 1953.a. Moskvas toimusid läbirääkimised SDV valitsuse delegatsiooni ja Nõukogude valitsuse vahel. Läbirääkimiste tulemusel saavutati järgmine kokkulepe:[2]

a) 1.jaanuariks 1954.a. lõpetada täielikult reparatsioonimaksude kogumine;

b) 1. jaanuariks 1954.a. Nõukogude valitsus annab

---

1) П. Винокуров, Германский вопрос и безопасность в Европы, Москва, 1954, lk.48.

2) Германская Демократическая Республика, lk. 203.

tasuta SDV valdusse kõik SADV-s asetsevad nõukogude tööstusettevõtted; jne.

Ülesaksamaalist tähtsust omab ka Moskvas sõlmitud kokkulepe, mis näeb ette, et edasise karistuse kandmisest vabastatakse saksa sõjavangid, kes olid süüdi mõistetud sõja ajal toime pandud kuritegude eest, kui ei ole tegemist eriti ränkade kuritegudega rahu ja inimsuse vastu.

Nõukogude valitsus oma noodiga 15.augustist 1953.a. pani lääneriikidele ette anda Lääne-Saksamaale samasugused soodustused.[1] Lääneriigid keeldusid.

Moskva kokkulepped tõestavad uuesti, et Nõukogude valitsus jätkab kõrvalekaldumatult rahu poliitikat Saksamaa suhtes.

Eeldades organiseerida Ajutine ülesaksamaaline valitsus, kirjutada alla rahuleping ja viia läbi vabad ülesaksamaalised valimised, Nõukogude valitsus tahtis saksa küsimust välja viia ummikust, millisesse oli viinud seda lääneriikide poliitika.

Järgnes uus nootide vahetamine, mille ajal lääneriigid jätkasid kõrvalekaldumist Saksamaaga rahulepingu küsimuses, samuti ka ülesaksamaalise ajutise valitsuse loomisest. Selle nootide vahetuse käigus Nõukogude valitsus veelkord tõestas oma rahuarmastust.

---

1) Германская Демократическая Республика, lk. 202.

26.novembril 1953.a. Nõukogude valitsus, arvestades, et pikaajaline nootide vahetamine ei vii tulemusteni, väljendas valmisolekut võtta osa Prantsusmaa, Inglismaa, Ameerika Ühendriikide ja Nõukogude Liidu välisministrite nõupidamisest, hoiatades seejuures, et ta nõupidamisel tõstab üles küsimuse, kokku kutsuda viie riigi välisministrite nõupidamise.[1]

Arvestades maailma ühiskondliku arvamuse meeleolusid läänеriikide valitsused olid sunnitud nõustuma nelja riigi välisministrite nõupidamise kokkukutsumisega, milline toimuski Berliinis 25.jaanuarist - 18.veebruarini 1954.a. Vastavalt Nõukogude valitsuse delegatsiooni ettepanekule arutati Saksamaa küsimust Berliini nõupidamisel seoses julgeoleku kindlustamise ülesannetega Euroopas. Berliini nõupidamisel ilmnes selgesti kaks suunda Saksamaa küsimuses: nõukogude delegatsiooni suund - luua ühtne, demokraatlik ja rahuarmastav Saksamaa ning läänеriikide suund - Saksamaa lõhestamise tugevdamine eesmärgiga taastada saksa militarism ja hitlerlik vermaht.[1] Nõukogude delegatsioon märkis, et Saksamaa küsimus tuleb lahendada sel viisil, et militaristidelt oleks võetud võimalus alustada uut, kolmandat maailmasõda.

---

1) Винокуров, Германский вопрос и безопасность Европы, lk. 49.

2) Sealsamas, lk. 51.

Enne Saksamaa küsimuse arutamist Berliini nõupidamisel Nõukogude delegatsioon tegi ettepaneku arvestada SDV palvet ja kutsuda nõupidamisele SDV ja SFV esindajad. Tähtis oleks kuulda sakslasi ja teada, mis mõtleb saksa rahvas Saksamaa ühendamise ülesannetest. Kuid lääneriikide esindajad ilma igasuguse aluseta lükkasid kõrvale selle õiglase ja targa ettepaneku. Lääneriikide esindajad läksid mööda sellest faktist, et SDV palvele oli allakirjutanud 10 milj. inimest ja et miljon sakslast Lääne-Saksamaalt toetas seda palvet.[1] Lääne diplomaadid ei võtnud kuulda saksa rahva häält.

Teravad lahkhelid Nõukogude Liidu ja lääneriikide vahel Saksamaa küsimuses ilmnesid just peale seda, kui Berliini nõupidamisel sai teatavaks inglaste plaan Saksamaa ühendamise kohta ehk nn. "Edeni plaan."[2] See plaan näeb ette järgmised staadiumid Saksamaa küsimuse lahendamisel: nn."vabad valimised" kogu Saksamaal nelja okupatsiooni riigi kontrölli all valimisseaduse alusel, mis on välja töötatud nelja riigi poolt, sel teel valitud Rahvusliku koosoleku kokkutulek konstitutsiooni väljatöötamiseks, mille ootel jätkavad

---

1) П. Винокуров, Германский вопрос и безопасность Европы , lk.53.

2) Sealsamas, lk.53.

tegevust läänes föderaalvabariigi võimud ja idas SDV võimud, ülesaksamaalise valitsuse moodustamine vastavalt konstitutsioonile, mis on heaks kiidetud Rahvusliku koosoleku poolt; läbirääkimised rahulepingu sõlmimise kohta Saksamaaga, kelle nimel peab esinema mainitud ülesaksamaaline valitsus. See valitsus, märgitakse "Edeni plaanis", on volitatud võtma endale föderaalvabariigi ja Saksamaa nõukogude tsooni rahvusvahelised õigused ja kohustused. Edeni poolt esitatud plaanis rõhutatakse, et kõigi nende "staadiumide" vältel säilivad okupatsiooniriikide kontrollfunktsioonid, ka välissõjaväed jäävad Saksamaa territooriumile, kuid mitte midagi ei räägita sellest, kunas ja mil viisil lõpeb Saksamaa okupatsioon.

Nõukogude delegatsioon lükkas ümber "Edeni plaani" kui mittevastava saksa rahva huvidele ja kui mitte ühenduses olev Euroopa julgeoleku kindlustamise ülesannetega.

Nõukogude delegatsioon tegi ettepaneku enne ülesaksamaalisi valimisi välja viia nii Ida- kui ka Lääne-Saksamaa territooriumilt okupatsiooni väed.[1] See üritus kindlustaks tõeliselt vabad ülesaksamaalised valimised ja kõrvaldaks igasuguse surve välisriikide poolt.

---

1) П. Винокуров, Германский вопрос и безопасность Европы , lk. 55.

Nõukogude delegatsioon tegi Berliini nõupidamisel veel rea konkreetseid ettepanekuid Saksamaa küsimuses: " Nõukogude valitsuse projekt rahulepingust Saksamaaga", "Rahulepingu ettevalmistamisest Saksamaaga ja rahukonverentsi kokkukutsumisest rahulepingu sõlmimiseks", ettepanek kergendada Saksamaa finants-majandus-
likku olukorda jne.[1] Need ettepanekud kujutasid endast Nõukogude Liidu järjekindlat poliitikat Saksamaa suhtes.

Läänеriikide ministrid lükkasid kõrvale kõik nõukogude delegatsiooni ettepanekud, omalt poolt esitades ainult "Edeni plaani", asudes seega teele, mis säilitab Saksamaa lõhestatuse ja muudab ta ameerika imperialistide platsdarmiks.

Ka peale Berliini konverentsi jätkas Nõukogude Liit järjekindlalt oma senist poliitikat Saksamaa suhtes. Saksa rahvas toetas Nõukogude Liidu ettepanekuid Berliini konverentsil. Paljudes linnades toimusid 1954.a. miitingud ja koosolekud, mis olid saksa rahva tahte väljendajaiks ühendada Saksamaa demokraatlikel alustel. Näiteks Hamburgis toimus miiting, millest osavõtjad kutsusid töölisi võitlema Nõukogude delegatsiooni ettepanekute - rahulepingu sõlmimisest

---

1) П. Винокуров, Германский вопрос и безопасность Европы , lk.56.

Saksamaaga ja Euroopas kollektiivse julgeoleku organiseerimisest,[1] ust

Pidevat võitlust Saksamaa taasühendamise eest Lääne-Saksamaal peab Saksamaa kommunistlik partei. Saksamaa rahvusliku ühendamise programmis märgib partei peasekretär Max Reiman, et Saksamaa kommunistlik partei loeb peamiseks ülesandeks kaasaegsel etapil - Saksamaa ühtsuse taastamine demokraatlikul alusel, rahulepingu sõlmimine ja okupatsioonivägede väljaviimine.[2]

29.novembrist - 2. detsembrini 1954.a. toimus Moskvas Euroopa maade Moskva nõupidamine rahu ja julgeoleku kindlustamiseks Euroopas, millest võtsid osa Nõukogude Liit, Poola, Tšehhoslovakkia, SDV, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria, Albaania ja vaatleja osas - Hiina Rahvavabariik.[3]

Moskva nõupidamise deklaratsioonis väideti, et võetakse vajalikud abinõud selleks, et vastandada agressiivsetele jõududele rahuarmastavate riikide ühine jõud. Seda eesmärki teenib ka leping sõprusest, koostööst ja vastastikusest abist, mis sõlmiti 14. mail 1955.a. Euroopa riikide Varssavi nõupidamisel.[4]

---

1) Н.Г. Жуков, Милитаризация Западной Германии угроза миру и безопасности народов, М., 1954, lk.126.

2) Sealsamas, lk. 126.

3) Г.С. Меркуров, Борьба немецкого народа ..., lk.29.

4) Sealsamas.

Varssavi leping vastav saksa rahva huvidele. Ta tugevdab saksa demokraatlikke jõude, aitab neid võitluses nende isamaa taasühendamise eest. Saksa rahvas näeb Varssavi lepingus toetust nende püüdele - ühendada Saksamaa demokraatlikel alustel.

Nõukogude Liidu valitsuse rahuarmastavast poliitikast annab tunnistust NL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus 25.jaanuarist 1955.a. Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahelise sõjaseisukorra lõpetamisest.[1] See seadlus on uueks sammuks teel saksa ja nõukogude rahva vahelise rahu ja sõpruse tugevdamise poole, Saksa riigi ühtsuse saavutamise poole. SDV president Wilhelm Pieck rõhutas, et oma seadlusega osutas Nõukogude Liidu Ülemnõukogu Presiidium kogu saksa rahvale suure teene. "Meie rahvas", ütles Pieck, "peab nüüd veelgi energilisemalt taotlema nelja suurriigi läbirääkimisi Saksamaa ühtsuse taastamise küsimuses, millest võtaksid osa Saksamaa esindajad."[2]

18.-23.juulini 1955.a. toimus Genfi nõupidamine Nõukogude Liidu, Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa esindajate osavõtul. 18.juuli 1955.a. avalduses Nõukogude delegatsiooni esindaja Bulganin märkis, et Nõukogude valitsus on veendunud, et rahu

---

1) "Rahva Hääl", nr. 22 (3681), 27.I 1955.

2) Sealsamas, nr.23 (3683), 28.I 1955.

kindlustamise ja Euroopas uue agressiooni vältimise paremaks teeks on kollektiivse julgeoleku süsteemi organiseerimine kõigi Euroopa riikide ja Ameerika Ühendriikide osavõtul.[1] Nõukogude valitsuse ettepanek on tema järjekordne püüe kaasa aidata saksa küsimuse lahendamisele. Nõukogude valitsus, arvestades kahe Saksamaa eksisteerimise reaalseid fakte, näitab, et ei saa püstitada küsimust maa kahe osa mehhaanilisest ühendamisest, ilma tema elanikkonna tahet arvestamata. Saksamaa taasühendamine on kõigepealt saksa rahva asjaks, tema õiguseks ja kohustuseks.

20.septembril 1955.a. sõlmiti Moskvas leping Nõukogude Liidu ja Saksa Demokraatliku Vabariigi vahel.[2] Rahvusvahelise õiguse seisukohalt see kokkulepe tähendab SDV suveräniteedi tunnistamist. Kokkulepe esimeses artiklis öeldakse, et"SDV lahendab vabalt oma sise- ja välispoliitilisi küsimusi, sõlmib vastastikuseid suhteid teiste riikidega." Selle järgi SDV -l on kõik samad õigused, mis igal teisel suveräänsel riigil ja ta on võrdõiguslik osavõtja rahvusvahelisest elust.

20.septembri 1955.a. kokkulepet iseloomustades ütles SDV peaminister Otto Grotewohl "Algas uus etapp meie riikide vahelistes suhetes, milline SDV jaoks ja kogu saksa rahva ning tema tuleviku jaoks omab

---

1) "Rahva Hääl", nr.170 (3829), 20.VI 1955.

2) Международная жизнь , nr. 1, 1956,lk.23.

suurt tähtsust. Kokkulepe on sammuks teel lähenemisele ja vastastikusele arusaamisele sakslaste vahel ja ühtse Saksamaa kui rahuarmastava ja demokraatliku riigi taastamisele. Leping SDV ja NSVL vahelistest suhetest ja teised kokkulepped annavad SDV suveräniteedile kindlaksmääratud rahvusvahelise vormi, tugevdades ja kindlustades SDV, mis ei vasta ainult kogu saksa rahva huvidele, vaid ka teiste Euroopa rahvaste rahvuslikele huvidele.[1]

Lääne-Saksamaa valitsevad ringkonnad, olles ameerika imperialismi käsutäitjad, ajavad saksa rahva tahtele vastupidist poliitikat.

1956.a. augustis SSÜP Keskkomitee avaldas protesti Lääne-Saksamaal toimuvate sündmuste puhul. SSÜP Keskkomitee avalduses öeldakse, et "Üldise sõjaväe kohustuse seaduse kehtestamisega ja Saksamaa Kommunistliku Partei keelamisega pani Adenaueri valitsus toime tõsise kallaletungi saksa rahva rahvuslikele huvidele."[2]

1956.a. oktoobris Nõukogude valitsuse poolt saadeti SFV valitsusele noot. Seda nooti hinnatakse kui tähtsat dokumenti, mis näitab teed Saksamaa probleemi lahendamisele. Nõukogude Liit võitleb Saksamaa kui

---

1) Международная жизнь , nr. 10, 1955, lk. 123.

2) "Rahva Hääl", nr. 201 (4168), 28. VIII 1956.

rahuarmastava ja demokraatliku riigi rahvusliku ühtsuse taastamise eest. Nõukogude valitsus, lähtudes faktilisest olukorrast, näitas oma noodis kätte ainuvõimaliku tee - mõlema saksa riigi lähenemise ja kokkuleppimise tee.[1]

1957.a. 3.-8. jaanuarini toimusid Moskvas SDV valitsuse delegatsiooni ja NSVL valitsuse vahelised läbirääkimised, mis on uueks momendiks nende kahe rahva sõpruse ja vennaliku koostöö kindlustamisel.[2]

Saksa küsimuse lahendamine on tihedalt seotud rahu säilitamise ja kindlustamisega kogu maailmas. Sellepärast saksa rahva progressiivsete jõudude võitlus Saksamaa taasühendamise eest leiab aktiivet toetust kõigi rahuarmastavate riikide, eelkõige sotsialismi leeri maade poolt.

---

1) "Rahva Hääl", nr. 253 (4220), 27.X 1956.

2) Международная жизнь , nr. 2, 1957, lk. 13.

L Õ P P S Õ N A

Saksa Demokraatlik Vabariik on saavutanud suuri edusamme kõikidel elu aladel. Põhjalike demokraatlike ümberkorralduste tulemusel likvideeriti ühel kolmandikul Saksamaa territooriumil monopolistliku kapitali ja junkurluse võim. Rajati võimas tööstus ja arenenud põllumajandus. Suurt tähtsust omab rahvamajanduse plaanipärane arendamine. Esimese viisaastaku lõpuks SDV tööstustoodang kahekordistus 1936.a. tasemega võrreldes. Loodi võimas rasketööstus, mis kõrvaldas Saksamaa lõhenemise tulemusel tekkinud disproportsiooni SDV tööstuses. Esimese viisaastaku vältel toimus saksa külas tähtis murrang - koopereerimise protsess. Saksa talupojad veendusid kollektiivse töö paremustes ja energiliselt asutasid põllumajanduslikke tootmiskooperatiive. Sotsialistlik sektor SDV põllumajanduses pidevalt laieneb ja tugevneb. Esimese viisaastaku vältel rajati majanduslik alus sotsialismi ülesehitamiseks. Teise viie aasta plaan on sotsialismi ülesehitamise plaan SDV-s.

Pidev tõus on toimunud ka kultuuri, teaduse ja tehnika alal. Teadus ja kunst esmakordselt Saksamaa ajaloos on rahva teenistuses. Uus, progressiivne

saksa kultuur areneb saksa rahva rahvusliku kultuuri baasil.

Inimeste elu SDV-s on muutunud paremaks, jõukamaks ja kultuursemaks,

SDV on võitnud rahvusvahelise lugupidamise. Tema rahvusvaheline tähtsus kasvab iga päevaga. Ta on võetud rahuarmastavate rahvaste perre, kus ta leidis üldise tunnustuse ja usalduse.

Suurt tähtsust SDV rahvamajanduse edasisel arendamisel omab Nõukogude Liidu ja teiste rahvademokraatia-maade igakülgne toetus ja abi. SDV on kaubanduslikud suhted mitte üksi demokraatia leeri maadega, vaid ka kapitalistlike riikidega.

SDV moodustamine on pöördepunktiks Euroopa ajaloos, sest sellega pandi alus ühtsele, demokraatlikule, rahuarmastavale Saksamaale.

Sotsialismi aluste ehitamine SDV-s toimub teravas klassivõitluses. Sisemised ja välised vaenlased püüavad igati pidurdada rahuliku majanduse arengut SDV-s, tekitada vaenu töölisklassi ja talurahva vahel, ässitada Lääne-Saksamaa elanikkonda Ida-Saksamaa elanike vastu, tekitada igasuguseid korrarikkumisi. Fašistlik provokatsioon Berliinis 17.juunil 1953.a. näitas, et ameerika luure ja tema palgalised agendid on valmis igasuguseks kuritöödks, et saaks segada võitlust Saksa-

maa ühendamise eest demokraatlikel alustel, et takistada sotsialismi ehitamist Saksa Demokraatlikus Vabariigis.

"Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei juhtimisel, - märgitakse SSÜP IV kongressi resolutsioonides - töölisklass liidus töötava talurahvaga ning koostöös intelligentsiga saavutas tähelepanuväärset edu viie aasta plaani täitmisel. Meie alustasime sotsialismi aluste ehitamisega ja me täidame selle ajaloolise ülesande. Me ületame raskused, parandame tekkivad vead ja kaitseme oma saavutusi rahu vaenlaste eest."[1)]

SDV kogu oma eksisteerimise vältel peab väsimatut võitlust saksa rahva rahvusliku ühendamise eest, saksa küsimuse rahuliku lahendamise eest. Saksa rahva progressiivsete jõudude võitlus rahulepingu sõlmimise eest Saksamaaga ja maa ühendamise eest ühineb kõigi rahuarmastavate rahvaste võitlusega rahu kindlustamise ja säilitamise eest.

---

1) "Правда", 8.1У 1954.

K A S U T A T U S K I R J A N D U S

J A D O K U M E N D I D

I Dokumendid :

1. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны, т. Ш, Москва, 1947.

2. Конституция и законодательные акты Германской Демократической Республики, Москва, 1953.
/Конституция и законодательные акты ГДР/.

3. Планирование народного хозяйства Германской Демократической Республики, Москва. 1952.
/Планирование народного хозяйства ГДР/.

4. Der zweite Fünfjahrplan und der Aufbau des Sozialismus in der Deutschen Demokratischen Republik, "Neues Deutschland", 1.April 1956.

II Kirjandus:

1. Алексеев, С., ГДР - оплот миролюбивых сил немецого народа, Москва, 1954.

2. Бесчалов, Г.М., Борьба немецкого народа за единую демократическую Германию, Москва,1950.

3. Быховский, А., Успехи Германской Демократической Республики в борьбе за единую, демократическую, миролюбивую Германию, Москва, 1951.

4. Винокуров, П., Германский вопрос и безопасность Европы, Москва, 1954.

5. Вопросы строительства единого демократического миролюбивого германского государства,
/ Г. Григорьев, Социально-экономические преобразования и подъем мирной экономики в Германской демократической республике;
Г. Харахашьян, Борьба демократических сил за аграрные преобразования в послевоенной Германии/ Москва, 1951.
/ Вопросы строительства... германского государства/.

6. Германская Демократическая Республика , 250 вопросов и ответов, Москва, 1954.

7. Герцович, Г.Б., Развитие мирной экономики в Германской Демократической Республике, Москва, 1954.
/Г.Б. Герцович, Развитие мирной экономики в ГДР -е/.

8. Жуков, Н.Г., Милитаризация Западной Германии - угроза миру и безопасности народов,Москва, 1954.

9. Кирсанов, А., Борьба за единую, независимую, демократическую, миролюбивую Германию, /Москва/, 1951.
/А. Кирсанов, Борьба за единую ... Германию/.

10. Котов, Г.Г., Аграрные отношения и земельная реформа в Германии, Москва, 1956.

11. Мельников, Д., Борьба за единую, независимую, демократическую, миролюбивую Германию, /Москва/, 1951.
/Д. Мельников, Борьба за единую... Германию/.

12. Меркуров, Г.С., Борьба немецкого народа за мир, безопасность Европы за демократическое мирное воссоединение Германии,Москва, 1955.
/Г.С. Меркуров, Борьба немецкого народа.../.

13. Полянов, Н., На востоке Германии, /Москва/, 1952,

14. Развитие экономики европейских стран народной демократии, Москва, 1956.

15. Развитие экономики стран народной демократии,Москва,1955.

16. Харахашьян, Г., Аграрные преобразования в Германской Демократической Республике,/Москва/, 1951.
/Харахашьян.Г., Аграрные преобразования в ГДР-е/.

17. Višnev,S.M., Saksamaa küsimus ja võitlus kahe leeri vahel, Tallinn, 1951.

III Perioodika:

1. "Международная жизнь", 1955, № 10.
2. - " " - 1956, № 1.
3. - " " - 1957, № 2.
4. "Rahva Hääl", nr. 227 (2345),23.IX 1950.
5. - " - nr. 251 (2369),21.X 1950.
6. - " - nr.257 (2375), 28.X 1950.
7. - " - nr. 129 (2862), 1.I 1952.
8. - " - nr. 22 (3681), 27.I 1955.
9. - " - nr. 23 (3683), 28.I 1955.
10. - " - nr.170 (3829), 20.VI 1955.
11. - " - nr.79 (4046), 3.IV 1956.
12. - " - nr.253 (4220), 27.X 1956.
13. "Neues Deutschland", 7. Dezember 1956.
14. - " - 14. Februar 1957.
15. "За прочный мир, за народную демократию!",8.июня 1951.
16. "Правда", 25.УП 1950.
17. - " - 8. 1У 1954.

S i s u k o r d

S i s s e j u h a t u s . . . . . lk. 3-5

I ptk. SOTSIALISMI ALUSTE LOOMINE SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS . . . . " 6-17

II ptk. TÖÖSTUSE ARENG SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS . . . . . " 18-39

III ptk. PÕLLUMAJANDUSE ARENG SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS . . . . . " 40-67

IV ptk. MATERIAALSE HEAOLU JA DEMOKRAATLIKU KULTUURI TÕUS SAKSA DEMOKRAATLIKUS VABARIIGIS . . . . . " 68-90

V ptk. VÕITLUS ÜHTSE, DEMOKRAATLIKU JA RAHUARMASTAVA SAKSAMAA EEST . . . " 91-108

L õ p p s õ n a . . . . . " 109-111

K a s u t a t u d k i r j a n d u s . . . . . " 112-115